

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

PREDMET D protiv BUGARSKE

(Zahtjev br. 29447/17)

PRESUDA

Članci 3. i 13. • Protjerivanje • Vraćanje u Tursku turskog novinara koji je izrazio strah od zlostavljanja graničnoj policiji, bez prethodnog ispitivanja povezanih rizika • Izričit zahtjev za zaštitu nije potreban, odlučujući je element izražen strah • Mišljenje turskog konzulata o povezanosti novinara s pokušajem državnog udara i njegove posljedice koje bugarska nadležna tijela nisu uzela u obzir • Izostanak pomoći tumača ili prevoditelja, kao i odvjetnika ili predstavnika ovlaštenih organizacija • Nedostatak informacija o pravima tražitelja azila • Propusti u provedbi postupaka protivno domaćem pravu • Žurno vraćanje podnositelja zahtjeva, 24 sata nakon njegova uhićenja, čime su postojeća pravna sredstva postala praktično neučinkovita i stoga nedostupna

STRASBOURG

20. srpnja 2021.

KONAČNA PRESUDA

20. listopada 2021.

Ova je presuda postala konačnom u skladu s člankom 44., stavkom 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu D protiv Bugarske,

Europski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Tim Eicke, *predsjednik*,
Yonko Grozev,
Armen Harutyunyan,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,
Pere Pastor Vilanova,
Jolien Schukking,
Ana Maria Guerra Martins, *sudci*,

i Andrea Tamietti, *tajnik odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 29447/17) koji je protiv Republike Bugarske turski državljanin, M. D. („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) 13. travnja 2017.

odluku da se bugarsku vladu („Vlada”) obavijesti o tom zahtjevu

odluku da se Republiku Tursku ne obavijesti o tom zahtjevu s obzirom na utvrđenja Suda u predmetu *I. protiv Švedske* (br. 61204/09, stavci 40. – 46., 5. rujna 2013.)

odluku da se ne otkrije identitet podnositelja zahtjeva

očitovanja stranaka

nakon vijećanja zatvorenog za javnost održanog 1. i 29. lipnja 2021.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena potonjeg datuma:

UVOD

1. Zahtjev se odnosi na udaljavanje podnositelja zahtjeva, novinara turskog državljanstva, prema Turskoj, otprilike tri mjeseca nakon pokušaja državnog udara u toj zemlji 2016. Podnositelj zahtjeva tvrdi da rizici s kojima je ondje bio suočen nisu razmotreni i da su mu bila uskraćena učinkovita pravna sredstva za sprječavanje tog udaljavanja. Podnositelj zahtjeva posebno se poziva na članke 3., 6. i 13. Konvencije te članak 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1985. i nalazi se u zatvoru u Kandiri, u regiji Kocaeli, u Turskoj. Zastupao ga je g. C. Gericke, odvjetnik u Hamburgu u Njemačkoj.

3. Vladu su zastupale njezine zastupnice, gđe A. Popova i I. Nedyalkova, iz Ministarstva pravosuđa.

4. Činjenice ovog predmeta, kako su ih iznijele stranke, mogu se sažeti kako slijedi.

I. KONTEKST PREDMETA

A. Pokušaj državnog udara 15. srpnja 2016. u Turskoj i proglašenje izvanrednog stanja

5. U noći s 15. na 16. srpnja 2016. skupina pripadnika turskih oružanih snaga nazvana „*Vijeće za mir u zemlji*” počinila je pokušaj vojnog udara u Turskoj kako bi srušila parlament, vladu i predsjednika Republike.

6. Tijekom pokušaja državnog udara, vojnici pod kontrolom vođa državnog udara bombardirali su nekoliko strateških državnih zgrada, uključujući zgradu parlamenta i predsjednički kompleks, izvršili napad na hotel u kojem se nalazio predsjednik, uzeli kao taoca načelnika Glavnog stožera, napali televizijske postaje i pucali na prosvjednike. Tijekom te nasilne noći ubijeno je više od 300 osoba, a ranjeno ih je više od 2.500.

7. Dan nakon pokušaja vojnog udara nacionalna nadležna tijela optužila su mrežu Fetullaha Gülena, turskog državljanina koji boravi u Pennsylvaniji (u Sjedinjenim Američkim Državama) i koji se smatra vođom terorističke organizacije koja se zove FETÖ/PDY („Gulenistička teroristička organizacija / Paralelna državna struktura”). Nakon toga, nadležni državni odvjetnici pokrenuli su nekoliko kaznenih istraga u vezi s osobama za koje se smatra da su članovi te organizacije.

8. Dana 20. srpnja 2016. vlada je proglasila izvanredno stanje u trajanju od tri mjeseca, s početkom 21. srpnja 2016., a Vijeće ministara pod predsjedanjem predsjednika Republike zatim je produljilo izvanredno stanje za dodatna tri mjeseca.

9. Turska nadležna tijela obavijestila su 21. srpnja 2016. glavnog tajnika Vijeća Europe o odstupanju od Konvencije na temelju članka 15.

10. Za vrijeme izvanrednog stanja Vijeće ministara, kojim predsjedava predsjednik Republike, donijelo je trideset i sedam zakonodavnih uredbi u skladu s člankom 121. turskog ustava kojima se uređuje izvanredno stanje. Tim su tekstovima uvedena znatna ograničenja kad je riječ o postupovnim jamstvima koja se u domaćem pravu priznaju osobama u policijskom pritvoru ili zadržavanju (produljenje trajanja pritvora, ograničenja u vezi s pristupom spisima i ispitivanju prigovora protiv mjera pritvora itd.)

11. Izvanredno stanje u Turskoj ukinuto je 18. srpnja 2018.

B. Osobna situacija podnositelja zahtjeva

12. Podnositelj zahtjeva radio je kao novinar u dnevnim novinama *Zaman* i novinskoj agenciji *Cihan*, koje pripadaju medijskoj grupaciji *Feza Media Group*, koja se smatrala „gulenističkom” i kritički usmjerenom protiv političkog režima u Turskoj. Dana 4. ožujka 2016. cijela uprava te grupacije zamijenjena je odborom od triju članova koje je postavio jedan sud iz

Istanbul. Prema međunarodnim medijima, od 6. ožujka 2016. dnevnik *Zaman* počeo je provoditi vladi naklonjenu uredničku politiku.

13. U obrascu zahtjeva podnositelj zahtjeva navodi da je neutvrđenog datuma nakon tog dana otpušten i da mu je oduzeta novinarska iskaznica koju je dobio putem svojih poslodavaca prije promjene uprave novina. Neutvrđenog datuma isto tako mu je odbijeno produljenje novinarske iskaznice, što je mjera koja se primjenjivala na novinare naklonjene političkoj oporbi. Dnevnik *Zaman*, smatran glavnim medijskim izvorom „gulenističke” mreže, koja podržava Fetullaha Gülena, zatvoren je nakon donošenja zakonodavne uredbe koja je proglašena 27. srpnja 2016. za vrijeme izvanrednog stanja u Turskoj.

14. Podnositelj zahtjeva tvrdi da su protiv medija i novinara poduzete brojne mjere, kao što su suspenzije, otpuštanja, zapljene putovnica, uhićenja i pritvaranja. Objašnjava da je zbog toga, nakon što je saznao da ga je policija došla tražiti na njegovu staru adresu i u strahu za vlastitu sigurnost, odlučio napustiti zemlju.

II. DOLAZAK PODNOSITELJA ZAHTJEVA U BUGARSKU I VRAĆANJE U TURSKU

15. Između kraja rujna i početka listopada 2016. podnositelj zahtjeva stupio je u kontakt s jednim krijumčarom, vozačem vozila za prijevoz teškog tereta u prikolicama s ceradom registriranog u Turskoj i pridružio se osmorici drugih slijepih putnika. Šestorica među njima također su bila turskog državljanstva: nećak podnositelja zahtjeva (X), koji je bio pilot helikoptera u policiji i vojsci; Y, koji je radio kao zamjenik inspektora u policijskom odjelu nadležnom za pravna pitanja i istrage; W, koji je otpušten s položaja zamjenika pročelnika Glavne uprave za sigurnost u Turskoj; A, koji je bio učitelj u školi; B, koji je radio kao sveučilišni profesor; i na kraju, C, prodavač koji je rekao da je optužen za konzumaciju marihuane i protiv kojeg je izrečena zabrana napuštanja zemlje. Svi su oni, osim osobe C, tvrdili da su otpušteni nakon pokušaja državnog udara. U skupini su bila i dva slijepa putnika sirijskog podrijetla.

16. Ta skupina od devet osoba prešla je tursko-bugarsku granicu na kontrolnoj točki Kapitan Andreevo 13. listopada 2016. oko 13.30, skrivena u prikolici kamiona, u posebno namještenom prostoru ispod cerade. Tijekom carinske kontrole nije primijećena prisutnost slijepih putnika u prikolici i kamion je prošao kroz bugarsko državno područje od juga prema sjeveru. U noći 13. listopada 2016. kamion je stigao do bugarsko-rumunjske granice na kontrolnoj točki Most prijateljstva između gradova Rusea i Giurgiu. Dana 14. listopada 2016. u 1.40 rumunjski i bugarski carinici zajedno su proveli kontrolu. Pregledavajući prikolicu, pronašli su skupinu slijepih putnika.

17. Rumunjska nadležna tijela prvo su privela sve putnike, protiv njih proglasila mjeru zabrane ulaska u Rumunjsku, zatim su ih iste noći oko 5 sati ujutro ponovno predali bugarskim carinicima.

18. Kad je riječ o događajima koji su uslijedili na bugarskom državnom području, verzije stranaka se razlikuju.

A. Verzija podnositelja zahtjeva

1. Događaji 14. i 15. listopada 2016.

19. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je 14. listopada 2016., od 8 sati ujutro, bio pritvoren na graničnoj policijskoj postaji u gradu Ruseu, u ćeliji u koju su bili smješteni i njegovi turski i sirijski suputnici te da je ondje boravio otprilike deset sati, osim za vrijeme razgovora opisanih u nastavku radi kojih je odveden u poseban ured. Dok je bio pritvoren, zaplijenjen mu je mobilni i ostale osobne stvari.

20. Podnositelj zahtjeva navodi da su njega i njegove sunarodnjake prvo ispitali policijski službenici, a da ih nisu obavijestili o svrsi tog ispitivanja. Tvrdi da je rekao da želi, kao i njegovi sunarodnjaci, podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu u Bugarskoj zato što je u Turskoj bio u opasnosti od političkog progona i zlostavljanja, iako nije počinio nikakvo kazneno djelo. Dodaje da je njegov nećak X, koji govori engleski, policijskim službenicima objasnio da bi u slučaju povratka u Tursku bili podvrgnuti teškom mučenju ili, u najboljem slučaju, zatvoreni bez prava na pošteno suđenje. Istaknuli su da žele dobiti pomoć tumača i odvjetnika.

21. Podnositelj zahtjeva napominje da je ubrzo nakon toga došlo do smjene policijskih službenika. Ističe da su on i njegovi suputnici obavijestili nove službenike o svojoj želji da dobiju pristup odvjetniku, tumaču i liječniku, ali bez uspjeha. Prema podnositelju zahtjeva, oko 13 sati policijski službenici počeli su uzimati pojedinačne iskaze putnika. Komunikaciju je olakšao izvjesni Y. S. On se predstavio kao bivši policijski službenik i dobro je govorio turski te je bio turskih korijena. Podnositelj zahtjeva ponovio mu je da želi, kao i njegovi turski suputnici, podnijeti zahtjev za azil i dobiti pomoć odvjetnika i tumača, ali bez uspjeha. Jedna osoba u civilu, za koju se činilo da razumije turski i čiji identitet nije otkriven, stajala je tijekom razgovora u kutu prostorije i bilježila izjave pritvorenika.

22. Podnositelj zahtjeva navodi da su oko 17 sati razgovori završili te da su on i njegovi suputnici morali potpisati iskaze čiji im sadržaj nije bio preveden. Navodi da im nije objašnjeno koja je svrha tih iskaza. Dodaje da su zatim on i ostali turski putnici smješteni u jednu prostoriju i obaviješteni da će provesti noć na policijskoj postaji te da će sutradan biti premješteni u izbjeglički kamp u Sofiji gdje će se obraditi njihovi zahtjevi za azil. Y. S. im je rekao da svoje zahtjeve za azil sastave u pisanom obliku, ali da ih ne datiraju. Prema svjedočenju koje je dao X, koji ga je upitao zašto je potrebno izostaviti datum, Y. S. je odgovorio da bi se ti zahtjevi mogli podnijeti

„*danas, sutra ili prekosutra. Nećemo ih odmah predati. Vaše usmene izjave u svakom će se slučaju smatrati zahtjevima za azil. Kad bismo vas sad vratili u Tursku, to bi nam stvorilo probleme. Ne bismo vas vratili čak i da to zatražite.*” Stoga su podnositelj zahtjeva i njegovi sunarodnjaci napisali zahtjeve za azil i nisu ih datirali, kako im je savjetovano. Nisu dobili njihove kopije.

23. Podnositelj zahtjeva navodi da je uskoro nakon toga došlo do nove smjene službenika, da su pritvorenici ponovno odvedeni u ćeliju i da su im vraćene njihove osobne stvari. U tom su trenutku turski putnici, među njima i podnositelj zahtjeva, bili prisiljeni potpisati druge dokumente. Objašnjeno im je da su ti dokumenti potrebni za njihov prihvata u izbjeglički kamp. Nijedna od osoba koje su bile prisutne prilikom potpisivanja tih dokumenata nije dobro govorila ni engleski ni turski. Podnositelj zahtjeva nije razumio sadržaj tih dokumenata.

24. Odmah nakon toga, sedmorica turskih putnika ukrcani su u vozila. Kao objašnjenje, policijski službenici govorili su im „*camp, camp*” na engleskom, potvrđujući podnositelju zahtjeva da ih bugarska nadležna tijela namjeravaju odvesti u kamp za prihvat izbjeglica u Sofiji. Međutim, tijekom puta, podnositelj zahtjeva i njegovi suputnici shvatili su prema GPS signalu na svojim mobitelima da se vozila kreću prema turskoj granici, a ne prema Sofiji.

25. Podnositelj zahtjeva tvrdi da dva sirijska putnika nisu prevezena s njim i ostalim turskim državljanima.

26. Tvrdi da su na kraju puta, oko 23.30 došli u centar za prihvat stranaca u Ljubimecu (dalje u tekstu „centar u Ljubimecu”), blizu granice s Turskom, gdje su smješteni u jednu prostoriju bez kontakta s ostalim pritvorenicima ni, primjerice, sa zaposlenicima nevladinih organizacija. Dodaje da su ponovno bili prisiljeni potpisati dokumente, navodno dokumente za upis u centar. Prema podnositelju zahtjeva, ti dokumenti nisu im bili prevedeni. Izrazili su želju da podnesu zahtjeve za međunarodnu zaštitu i dobiju pomoć odvjetnika i tumača, što je X prenio na engleskom, ali na to nisu dobili odgovor. Rješenje o njihovu zadržavanju u centru za zadržavanje stranaca, koje je Vlada priložila spisu, ne sadrži potpis podnositelja zahtjeva. On navodi da nije bio obaviješten o tom rješenju, ni prije premještanja u centar u Ljubimecu ni nakon dolaska u centar.

27. Osim toga, za vrijeme boravka u centru za zadržavanje, u noći s 14. na 15. listopada 2016., X, nećak podnositelja zahtjeva, uspio je telefonom dva puta stupiti u kontakt s jednim odvjetnikom iz Sofije. Odvjetnik mu je najavio da će sutradan doći u centar u Ljubimecu kako bi im svima pomogao u podnošenju zahtjeva za azil.

28. Podnositelj zahtjeva odveden je 15. listopada 2016., oko 5.30, u lisicama, s ostalih šestoro suputnika, na graničnu postaju Kapitan Andreevo na granici s Turskom gdje su predani turskim nadležnim tijelima.

2. Objašnjenja podnositelja zahtjeva u vezi s dokumentima koje je Vlada priložila spisu

29. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je postao upoznat sa sadržajem većine dokumenata koje su domaća nadležna tijela sastavila u prethodno opisanim okolnostima (stavci 19 – 28 ove presude) tek nakon što ih je Vlada priložila spisu nakon komunikacije ovog predmeta. Naglašava da je tek tada saznao da su u vezi s njim provedena četiri zasebna postupka na bugarskom državnom području: postupak uhićenja, kazneni postupak koji je zatvoren, prisilno vraćanje i stavljanje u pritvor, prema zakonodavstvu o imigraciji.

30. Detaljno iznosi svoje tumačenje tih dokumenata.

31. Posebno naglašava da je tijekom boravka u policijskoj postaji u gradu Ruseu bio prisiljen potpisati dokumente na bugarskom, a nije dobio njihovu kopiju niti razumio njihov sadržaj (stavci 22 – 23 ove presude). Podnositelj zahtjeva napominje da je jedan od dokumenata obrazac s informacijama o pravima pritvorene osobe i izjava o odricanju od tih prava, kao što su, među ostalim, pravo na pomoć odvjetnika po vlastitom izboru ili odvjetnika dodijeljenog po službenoj dužnosti, pravo na obavještanje jedne osobe po svojem izboru o pritvaranju i pravo na osporavanje zakonitosti pritvaranja. Napominje da taj dokument u spisu postoji u dvije verzije koje se međusobno razlikuju. Primjećuje da su obje verzije nastale 14. listopada 2016., ali vrijeme zabilježeno na prvoj verziji nije čitljivo, a na drugoj je zapisano vrijeme 6 sati. Dodaje da se na obje verzije izjave nalazi riječ „ne” napisana rukom na bugarskom, uz koju stoji potpis, što upućuje na odricanje od navedenih prava. Predviđen je poseban odlomak kako bi pritvorena osoba svojim potpisom mogla potvrditi da je usmeno obaviještena, u trenutku privođenja, o svojem pravu na podnošenje žalbe protiv pritvora i o svojem pravu na pomoć odvjetnika i tumača tijekom postupka. Prva verzija ne sadrži ni riječ „da” ni riječ „ne” u vezi s odricanjem od prava na odvjetnika; na mjestu predviđenom za to ne nalazi se ni potpis kojim pritvorena osoba treba potvrditi da je obaviještena o svojim pravima u vezi s pritvorom. Međutim, druga verzija sadrži riječ „ne” koja upućuje na odricanje od prava na pomoć odvjetnika po njegovu izboru i na njoj se nalazi potpis na mjestu predviđenom za to da pritvorena osoba potvrdi da je obaviještena o svojim pravima prilikom privođenja. Međutim, podnositelj zahtjeva tvrdi da nije dobio te informacije tijekom boravka u pritvoru i da se nije odrekao prava na pomoć odvjetnika. Dodaje da ne poznaje ni bugarski ni ćirilicu i da on nije taj koji je napisao izraze na bugarskom. U tom je obrascu navedeno da, kad osoba ne može sama ispuniti izjavu, ispunjava ju policijski službenik i pritvorena osoba treba dati svoje odgovore u prisutnosti svjedoka čiji se identitet i potpis također trebaju nalaziti na za to predviđenome mjestu. Taj dio u obrascu nije ispunjen. Na mjestu predviđenom za unos imena, osobnog identifikacijskog broja, broja osobne iskaznice, adrese i potpisa tumača nalazi se samo ime i potpis graničnog policijskog službenika O. A.

B. Verzija Vlade

32. Vlada svoju verziju činjeničnih okolnosti temelji na izvješću koje je 24. studenoga 2016. sastavilo povjerenstvo koje je posebno ovlastila Uprava za inspekcije pri Ministarstvu unutarnjih poslova (dalje u tekstu „povjerenstvo”). To je izvješće sastavljeno na zahtjev ministra unutarnjih poslova, datiran 25. listopada 2016., koji je htio provesti kontrolu postupaka bugarskih nadležnih tijela, posebno uzimajući u obzir velik interes koji je taj slučaj izazvao u društvu i izvješćivanje u medijima koji su prenijeli priču podnositelja zahtjeva i njegovih suputnika. Izvješće se među ostalim oslanja na pojedinačne dokumente koji se odnose na podnositelja zahtjeva i o kojima je on dao svoj komentar (stavak 31 ove presude).

33. Vlada navodi da podnositelj zahtjeva, kao ni ostali putnici pronađeni u kamionu, nisu mogli dokazati da su zakonito ušli na bugarsko državno područje. Stoga je 14. listopada 2016. oko 6 sati ujutro policija izdala nalog za njegovo uhićenje i on je pritvoren na graničnoj policijskoj postaji u gradu Ruseu. Proveden je tjelesni pregled. Jedan službenik granične policije, imena O. A., obavijestio je podnositelja zahtjeva o razlozima za pritvor i o tome da ima pravo na žalbu te pravo na dobivanje pravne pomoći, liječničke pomoći, na telefonski poziv radi obavješćivanja bliske osobe o pritvoru, dobivanje konzularne pomoći i pomoći tumača. Osoba O. A. govorila je turski i engleski, što je potvrđeno certifikatom o pohađanju tečaja turskog jezika u trajanju od deset mjeseci i certifikatom o pohađanju tečaja engleskog jezika u trajanju od dva mjeseca. Podnositelj zahtjeva potpisao je izjavu na bugarskom kojom se potvrđuje da je obaviješten o svojim pravima. Vlada prilaže dvije verzije te izjave; njihov sadržaj opisan je u stavku 31 ove presude. Vlada ne pojašnjava zašto su predstavljene dvije različite verzije izjave. Uhidbeni nalozi, zapisnici tjelesnog pregleda i izjave o pravima, koji se odnose na sve turske državljane, uključujući podnositelja zahtjeva, sastavljeni su 14. listopada 2016. u 6 sati.

34. Prema izvješću povjerenstva, podnositelj zahtjeva nije zatražio pomoć odvjetnika ni mogućnost da obavijesti bliske osobe ili diplomatske službe iz svoje zemlje podrijetla te nije izjavio da ima zdravstvene probleme.

35. Vlada navodi da je 14. listopada 2016. oko 8 sati ujutro, sve turske putnike pregledao liječnik, zatim ih je ispitao službenik granične policije I. I. Jedan drugi policijski službenik, Y. S., čiji je materinski jezik turski, bio im je tumač. Podnositelj zahtjeva dao je sljedeća objašnjenja koja su zabilježena na bugarskom:

„Na postavljena pitanja mogu dati sljedeća objašnjenja:

Radio sam kao novinar u gradu Bozovi. Nakon pokušaja državnog udara otpušten sam iz novina. Promijenio sam adresu i saznao da me policija došla tražiti na staroj adresi. Nakon toga otišao sam u Izmir s prijateljima [Y], [D – *ime podnositelja zahtjeva*] i svojim nećakom X jer smo znali da ondje ima mnogo krijumčara zbog prisutnosti sirijskih izbjeglica. U centru grada (...), 22. rujna 2016., X je na kurdskom jeziku

PRESUDA D protiv BUGARSKE

razgovarao s jednim Sirijcem koji nas je upitao želimo li pobjeći iz Turske. X mu je objasnio da želimo otići u Njemačku i Sirijac je obećao da će nam pomoći. Predložio je da nas odveze u Grčku, ali X nije pristao na to. Dogovorili smo se da se ponovno sastanemo za tri dana. Tijekom drugog susreta, Sirijac nam je objasnio da je pronašao mjesto na brodu koji ide u Italiju ili Rumunjsku. Rekao je da bi to koštalo 7.000,00 eura. Nismo imali toliko novca, a nismo imali ni povjerenja u njega. Nakon toga odlučili smo pronaći krijumčara u Istanbulu. Krajem rujna otišli smo u Istanbul i počeli smo tražiti krijumčara (...). Početkom listopada X je razgovarao s jednim čovjekom u kafiću (...) koji je rekao da se zove [V.] (...). Obećao nam je pronaći mjesto u kamionu koji ide prema zemlji zapadne Europe i rekao nam je da je cijena po osobi 5.000,00 eura. Pristali smo na to i 7. listopada 2016. ponovno smo se sastali s osobom [V.] koji nam je rekao da je organizirao prijevoz. Rekao nam je da trebamo čekati u parku (...) 12. listopada 2016., u 19 sati. Došli smo u dogovoreno vrijeme i [V.] je stigao u malom sivom vozilu. Ušli smo u vozilo i [V.] nas je dva sata vozio ulicama Istanbula, zatim smo ušli u jednu mračnu ulicu. [V.] je ondje parkirao vozilo i platili smo mu 20.000,00 eura. Rekao nam je da trebamo ući u najlonski šator, postavljen u prikolici, i ne stvarati buku. U slučaju da kamion počne usporavati, trebali smo zatvoriti otvore pomoću ljepljive trake. (...) primijetio sam da je stražnja lijeva strana cerade prikolice otvorena. [V.] nam je pomogao da uđemo u prikolicu. Penjući se na teret, došli smo do prednjeg dijela prikolice gdje se nalazio najlonski šator i ljepljiva traka. Ondje su se nalazila dva muškarca. Sjeli smo pored njih. Nakon toga još su dva muškarca ušla u prikolicu i zatvorili smo otvor ljepljivom trakom. Kamion je krenuo i putovali smo dva sata. Kamion se zaustavio, zatim je ponovno krenuo. (...) Ne znam koliko smo se dugo vozili. Zatim sam čuo glas vozača koji je objašnjavao nešto ljudima koji su bili vani i činilo mi se da peru kamion. Zatim smo krenuli dalje. Prilikom zadnjeg zaustavljanja, vrata prikolice su se otvorila i obasjale su nas svjetiljke. Jedan muškarac u uniformi na engleskom nam je rekao da siđemo. Kad smo izašli iz prikolice, saznao sam da se nalazimo na bugarsko-rumunjskoj granici.”

36. Vlada je spisu priložila kopije iskaza koje su dali suputnici podnositelja zahtjeva turskog državljanstva. Kao i iskaz podnositelja zahtjeva, i njihovi iskazi počinju informacijama o njihovim prijašnjim radnim mjestima (stavak 15 ove presude), s kojih su otpušteni nakon pokušaja državnog udara, kao i elementima koji upućuju na to da ih je tražila policija ili da su protiv njih pokrenuti kazneni postupci. Objašnjenja osoba X, Y i W čine se potpuno jednaka objašnjenjima podnositelja zahtjeva. Kad je riječ o izjavama osoba A, B i C, oni su opisali svoj susret s posrednicima koji su ih povezali s krijumčarem. Na kraju svojeg iskaza, C je izjavio da se želi vratiti u Tursku. To nije bilo navedeno u iskazima podnositelja zahtjeva i ostalih slijepih putnika.

37. U izvješću povjerenstva navodi se sljedeće:

„Tijekom ispitivanja [stranci] (...) izjavljuju da žele otići u zapadnu Europu radi pronalaska posla s obzirom na to da su, nakon pokušaja državnog udara u Turskoj, bili otpušteni i nakon toga nisu dobili novo zaposlenje. Neki među njima tvrde da su promijenili adresu iz straha da će protiv njih biti pokrenut kazneni progon povezan s pokušajem državnog udara. Tvrde i da su im putovnice 'blokirane' (vjerojatno im je zabranjeno napuštanje Turske) i da su zbog toga odlučili napustiti Republiku Tursku na nezakonit način.”

38. U izvješću se navodi da su ispitivanja značila otvaranje kaznenih istraga protiv podnositelja zahtjeva i njegovih turskih suputnika zbog

nezakonitog prelaska granice, što predstavlja kazneno djelo kako je definirano člankom 279., stavkom 1. kaznenog zakona. Prema izvješću, u okviru ispitivanja ni podnositelj zahtjeva ni ijedan drugi slijepi putnik turskog državljanstva nisu izrazili želju za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Bugarskoj ni za traženjem pomoći odvjetnika.

39. Vlada navodi da je istog dana, između 15.15 i 15.30, dežurni službenik na graničnoj policijskoj postaji u gradu Ruseu primio dva telefonska poziva od osobe koja se predstavila kao zaposlenik turskog konzulata u Burgasu. On je izjavio da su turska nadležna tijela saznala da su turski državljani pritvoreni na graničnoj policijskoj postaji bili upleteni u pokušaj državnog udara i da su simpatizeri Fetullaha Gülena koji se smatra organizatorom državnog udara. Sadržaj tih razgovora usmeno je prenesen direktoru obavještajne službe (*група оперативно-издирвателна дейност*) pri graničnoj policijskoj postaji u gradu Ruseu, jednom službeniku područne uprave nacionalne sigurnosti u Ruseu koji je bio prisutan na ispitivanju, regionalnom ravnatelju granične policije u Ruseu i zamjeniku ravnatelja granične policije. Tom je prilikom još jednom provjereno jesu li podnositelj zahtjeva i njegovi turski suputnici izjavili pisanim putem ili u svojim iskazima da žele zatražiti azil ili drugu vrstu zaštite u Bugarskoj. Vlada ne pojašnjava na koji je način provedena ta provjera.

40. Vlada tvrdi da je kasnije tog dana državni odvjetnik iz okruga Ruse, nadležan za kaznene postupke koji su bili otvoreni (stavak 38 ove presude), naredio obustavu zbog kaznenog djela manje ozbiljnog karaktera. Podnositelj zahtjeva i njegovi suputnici tada su oslobođeni i napustili su pritvor na graničnoj policijskoj postaji u 17 sati. Vlada ne navodi detaljne okolnosti tog puštanja na slobodu.

41. Vlada dodaje da je na temelju rješenja donesenih u 18 sati istog dana, regionalni ravnatelj granične policije u Ruseu podnositelju zahtjeva i njegovim suputnicima izrekao prisilnu mjeru „prisilnog vraćanja na granicu Republike Bugarske”, predviđene člankom 39. te člankom 41., stavkom 1. zakona o strancima u Republici Bugarskoj (stavak 54 ove presude). O tim rješenjima, sastavljenima na bugarskom, sedmero turskih državljana obavijestio je Y. S. (stavak 35 ove presude). Na njima se nalaze njihovi potpisi.

42. Vlada usto tvrdi da su dva putnika iz Sirije zatražila međunarodnu zaštitu u Bugarskoj, što objašnjava zašto njima nije nametnuta mjera vraćanja na granicu .

43. U međuvremenu, ravnatelj Uprave za migracije Ministarstva unutarnjih poslova obaviješten je putem Nacionalnog centra za borbu protiv nezakonite migracije o situaciji podnositelja zahtjeva i njegovih turskih suputnika. U izvješću povjerenstva navedena su sljedeća pojašnjenja:

„U tom pogledu, [ravnatelj Uprave za migracije] razgovarao je sa zamjenikom ravnatelja regionalne uprave granične policije. Saznao da je kazneni progon protiv sedmero turskih državljana prekinut, da su protiv njih donesene prisilne administrativne

mjere (...), da je naređena neposredna provedba tih mjera, da predmetne osobe imaju valjane identifikacijske dokumente i da nisu podnijele zahtjeve za zaštitu. Uzimajući u obzir nadležnost Uprave za migracije kad je riječ o prisilnim upravnim mjerama provedenima na temelju zakona o strancima u Republici Bugarskoj, [ravnatelj Uprave za migracije] odlučuje da službenici centra u Ljubimecu „vraćaju” turske državljane na granicu. Budući da je kapacitet [tog centra] popunjen, smatra da nije opravdano ondje smjestiti strance u čijem slučaju nema zapreka za provedbu rješenja o prisilnom vraćanju. Stoga smatra da je deportaciju potrebno odmah provesti, čim turski državljani stignu u [centar u Ljubimecu]. Obavješćuje [zamjenika ravnatelja regionalne uprave granične policije] o svojoj odluci. Nalaže [voditelju centra u Ljubimecu] da poduzme potrebne mjere (...) za provedbu prisilnih upravnih mjera, u koordinaciji s [regionalnim ravnateljem granične policije, njegovim zamjenikom i šefom kontrolne granične točke Kapitan Andreevo]. Kasnije, tijekom razgovora između [regionalnog ravnatelja granične policije u Ruseu i voditelja centra u Ljubimecu], navedeno je da će turski državljani biti premješteni u [centar u Ljubimecu] radi provedbe prisilnih upravnih mjera „prisilnog vraćanja na granicu Republike Bugarske” koje su izrečene. Dogovoreno je slanje kopija tih rješenja unaprijed kako bi se pripremile sljedeće etape u vezi s provedbom sporazuma o ponovnom prihvatu svojih državljana sklopljenom između Bugarske i Turske. Međutim, potreba za donošenjem rješenja o prisilnim upravnim mjerama „prisilnog smještanja u centar za privremeno zadržavanje stranaca” u vezi s turskim državljanima nije preciznije određena.”

44. U izvješću povjerenstva među ostalim se navodi da je, oko 17.30 istog dana, jedan odvjetnik, imena S. M., došao na graničnu policijsku postaju u Ruseu radi zastupanja turskih državljana u okviru kaznenog postupka. Međutim, kad je saznao za odluku o obustavi i za to da je u vezi s njima proglašena mjera udaljavanja s državnog područja, zaključio je da ih nije potrebno zastupati i otišao je.

45. Kasnije 14. listopada 2016., u vrijeme koje nije utvrđeno u izvješću povjerenstva, podnositelj zahtjeva i njegovi turski suputnici ukrcani su u konvoj od dvaju policijskih vozila koji je krenuo prema centru u Ljubimecu. Dana 15. listopada 2016. u 0.40 predani su službenicima u centru.

46. Vlada tvrdi da je službenik nadležan za konvoj telefonom obavijestio regionalnog ravnatelja granične policije u Ruseu o tom premještanju i napomenuo da je potrebno odmah donijeti rješenja kojima se proglašava mjera smještanja u centar za privremeno zadržavanje stranaca pri Upravi za migracije Ministarstva unutarnjih poslova. Odmah nakon toga, regionalni ravnatelj granične policije u Ruseu propisao je tu mjeru turskim državljanima, uključujući podnositelju zahtjeva. U kopijama predmetnih rješenja, koje je Vlada priložila spisu, navedeno je da je rješenje doneseno 14. listopada 2016. u 18 sati. Taj smještaj trebao se provesti „čim se uklone prepreke provedbi rješenja”, a najkasnije u roku od šest mjeseci. Ta rješenja nisu potpisali podnositelj zahtjeva ni njegovi suputnici. Istaknuto je da su ih predmetne osobe odbile potpisati, što potvrđuje potpis svjedoka, osobe A. R. Navedeno je i da je službenik Y. S., koji je također potpisao dokument, bio tumač. U izvješću povjerenstva u tom se pogledu navodi da su rješenja kojima se nalaže zadržavanje u centru u Ljubimecu poslana elektroničkim putem tom centru tijekom noći, 15. listopada 2016. u 1.45, to jest za vrijeme prijevoza

predmetnih osoba do granične kontrolne točke Kapitan Andreevo (stavak 48 ove presude). Službenici centra u Ljubimecu obaviješteni su da je zbog tehničkih problema o tim rješenjima potrebno obavijestiti predmetne osobe u centru za zadržavanje. Prema izvješću povjerenstva, predmetne osobe nisu mogle potpisati rješenja o zadržavanju, ali pritvorenci su bili usmeno obaviješteni o mjerama navedenima u tim odlukama.

47. Prilikom prihvata u centar u Ljubimecu pregledani su osobni predmeti podnositelja zahtjeva i njegovih suputnika. Ispunjeni su osobni upitnici i provedeni su zdravstveni pregledi. Svi turski državljani potpisali su izjave u vezi s dobrovoljnim vraćanjem u Tursku. U izvješću povjerenstva navodi se da je policijska inspektorica R. D., koja posjeduje certifikat razine B2 prema zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike, podnositelju zahtjeva i njegovim suputnicima na engleskom objasnila sadržaj tih dokumenata. R. D. je razgovarala s dvojicom pritvorenika koji razumiju engleski i koji su prevodili ostalim turskim državljanima, uključujući podnositelja zahtjeva. Svi su odbili odgovoriti na upitnike i potpisati jedan dio dokumenata, što je potvrdio svjedok S. D., niži savjetnik (*младши експерт*) centra u Ljubimecu. Turski državljani razumjeli su da će ih vratiti u Tursku i nisu prigovorili u trenutku potpisivanja izjava o dobrovoljnom vraćanju. Nijedan od njih nije izrazio želju da dobije međunarodnu zaštitu. U izvješću povjerenstva navodi se sljedeće:

„činjenica da turski državljani odbijaju potpisati dio dokumenata znači da su razumjeli objašnjenje koje im je na engleskom dao [S. D.] i da su imali mogućnost napraviti osobnu procjenu i razumjeti svoje pravo na donošenje informirane odluke”

48. Podnositelj zahtjeva i njegovi suputnici premješteni su u centar u Ljubimecu na graničnoj kontrolnoj postaji Kapitan Andreevo 15. listopada 2016. između 1.40 i 2 sati. Zatim su ih službenici Uprave za migracije i jedan bugarski granični policijski službenik otpratili do kontrolne točke Kapikale, u Turskoj, gdje su predani turskim nadležnim tijelima, prema zapisnicima o ponovnom prijemu. Tijekom tog premještaja nisu zatražili međunarodnu zaštitu od bugarskih nadležnih tijela.

C. Ostale relevantne informacije priložene spisu

1. Medijsko izvješćivanje o događanjima u Bugarskoj

49. U razdoblju nakon 15. listopada 2016. u bugarskim medijima opširno se izvještavalo o vraćanju podnositelja zahtjeva i njegovih turskih suputnika. Mnoge bugarske novine i televizije koje se emitiraju na području cijele države izvješćivale su da su vraćene osobe, prema svjedočenjima članova njihovih obitelji, tijekom telefonskih razgovora rekly da su zatražile azil u Bugarskoj i da čekaju sastanak s odvjetnikom. Odgovarajući na pitanja novinara, bugarska nadležna tijela objasnila su da turski slijepi putnici nisu podnijeli zahtjeve za azil i da su zbog toga vraćeni u Tursku, na temelju

sporazuma o ponovnom prihvatu nezakonitih migranata sklopljenog između tih dviju zemalja. U medijima su iznesene kritike kad je riječ o provedenom postupku, uključujući činjenicu da podnositelju zahtjeva i njegovim suputnicima nije pružena pomoć odvjetnika.

2. Izjava pučkog pravobranitelja Republike Bugarske o okolnostima vraćanja

50. Pučki pravobranitelj Republike Bugarske dao je 18. listopada 2016. bugarskim medijima sljedeću izjavu:

„(...) Ministarstvo unutarnjih poslova nije poštovalo svoju pravnu obvezu da me obavijesti o vraćanju turskih državljana na granicu i tako mi omogući da nadzirem taj postupak. [Ministarstvo] mi se nije obratilo niti je obavijestilo bugarski Helsinški odbor ili neku drugu organizaciju za zaštitu ljudskih prava. (...)”

III. DOGAĐAJI U TURSKOJ NAKON VRAĆANJA PODNOSITELJA ZAHTJEVA

51. U svojem zahtjevu i prilikom iznošenja svojeg očitovanja kao odgovor na očitovanje Vlade u ovom predmetu, podnositelj zahtjeva obavijestio je Sud o događajima koji su uslijedili nakon njegova povratka u Tursku. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je nakon vraćanja u Tursku smješten u pritvor u zatvoru visoke razine sigurnosti tipa F u pokrajini Edirne. Državni odvjetnik iz pokrajine Edirne podigao je 27. prosinca 2016. optužnicu kojom se zahtijevalo da se podnositelj zahtjeva osudi zbog pripadnosti oružanoj terorističkoj organizaciji (članak 314., stavak 2. turskog kaznenog zakona). Ta se optužba temeljila na činjenici da je podnositelj zahtjeva prešao granicu kako bi pobjegao iz zemlje u društvu drugih osoba za koje se sumnja da pripadaju organizaciji „FETÖ/PDY” te činjenici da je radio za novine *Zaman* i za novinsku agenciju *Cihan*. Državni odvjetnik naveo je da su elektronički uređaji optuženika koje su zaplijenila nadležna tijela proslijeđeni stručnjaku na ispitivanje.

52. Podnositelj zahtjeva izjavljuje da ga je, presudom od 19. prosinca 2017., prvostupanjski sud proglasio krivim za pripadnost terorističkoj organizaciji, što se odnosilo na organizaciju „FETÖ/PDY”. Objašnjava da je sud uzeo u obzir optužbe državnog odvjetnika kao i postojanje aplikacije za slanje poruka *ByLock* na njegovu mobilnom telefonu. Podnositelj zahtjeva osuđen je na sedam godina i šest mjeseci zatvora. Kopija te presude nije priložena spisu. Podnositelj zahtjeva navodi da ga je tijekom kaznenog postupka zastupao turski odvjetnik i da je uložio žalbu protiv te presude. Postupak je bio u tijeku u trenutku kad je podnositelj zahtjeva iznio svoje očitovanje, u srpnju 2018.

53. Osim toga, neutvrđenog datuma u travnju 2018. podnositelj zahtjeva premješten je u zatvor tipa T blizu Kandire, u regiji Kocaeli.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

I. ULAZAK I BORAVAK STRANIH DRŽAVLJANA

54. Zakonom o strancima u Republici Bugarskoj iz 1998. (*закон за чужденците в Република България*) uređuju se ulazak, boravak i status stranih državljana u Bugarskoj. Članak 39. a i dalje definiraju prisilne mjere koje se mogu nametnuti u tom pogledu, to jest oduzimanje dozvole boravka, vraćanje na granicu, protjerivanje, zabranu ulaska na državno područje ili zabranu napuštanja državnog područja. U članku 41., stavku 1. tog zakona posebno se navodi da se vraćanje na granicu primjenjuje kad stranac ne može dokazati da je ušao u zemlju na zakonit način. Nadalje, člankom 39.a, stavkom 2. predviđa se da pučki pravobranitelj republike nadzire provedbu određenih mjera, među kojima je vraćanje na granicu.

55. Na temelju članka 46. tog zakona rješenja o deportaciji podliježu upravnoj žalbi pred nadređenim tijelom i sudskom preispitivanju koje je uređeno odredbama zakona o upravnom postupku iz 2006.

56. Stoga, u skladu s člankom 60., stavkom 1. tog zakona, rješenje o vraćanju na granicu može obuhvaćati odluku kojom se nalaže provedba te mjere bez odgode kad je to potrebno: a) radi zaštite života ili zdravlja građana; b) radi zaštite javnog ili državnog interesa od posebne važnosti; c) u slučaju rizika od neprovođenja ili ozbiljne prepreke provedbi rješenja ili d) kad kašnjenje provedbe odluke može dovesti do znatne ili teško popravljive štete. Odluka kojom se nalaže provedba rješenja bez odgode podliježe sudskom preispitivanju u roku od tri dana neovisno o tome je li protiv rješenja uloženo pravno sredstvo (članak 60., stavak 4. zakona o upravnom postupku).

II. AZIL I STATUS IZBJEGLICE

57. Zakon o azilu i izbjeglicama (*закон за убежището и бежанците*) iz 2002. uređuje uvjete i postupke dodjele posebne zaštite strancima na bugarskom državnom području. U članku 1., stavku 2. tog zakona nabrojane su četiri vrste posebne zaštite koje se mogu dodijeliti strancima: pravo na azil; status izbjeglice; humanitarni status i privremena zaštita. Na temelju članka 4., stavaka 1., 2. i 3. svaki strani državljanin može, osobno i na vlastitu inicijativu, zatražiti dobivanje zaštite u Bugarskoj koja je predviđena odredbama tog zakona, i ne može biti vraćen u državu u kojoj su mu ugroženi život ili sloboda zbog, među ostalim, njegove vjere, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkih uvjerenja, ili u kojoj je suočen s rizikom od zlostavljanja. Člankom 4., stavkom 5. određeno je da je strani državljanin koji je ušao u Bugarsku na nezakonit način radi traženja zaštite i koji dolazi izravno s područja gdje su mu ugroženi život i sloboda obavezan prvo se prijaviti nadležnim tijelima i iznijeti valjane razloge koji opravdavaju njegov nezakonit ulazak na bugarsko državno područje.

58. Člankom 8., stavkom 1. tog zakona status izbjeglice definiran je kao zaštita koju Republika Bugarska dodjeljuje stranom državljaninu koji se, zbog ozbiljnog straha od progona zbog svoje rase, vjere, državljanstva, političkih uvjerenja ili pripadnosti određenoj društvenoj skupini, nalazi izvan svoje zemlje podrijetla i zbog tog se straha ne može niti ne želi staviti pod zaštitu svoje zemlje podrijetla ili se u nju vratiti. Status izbjeglice dodjeljuje Nacionalna agencija za izbjeglice (članak 6. zakona).

59. Na temelju članka 58., stavaka 1., 3. i 4. zakona, stranac može zatražiti azil od predsjednika Republike, kao i međunarodnu zaštitu od Nacionalne agencije za izbjeglice ili drugog državnog tijela. U potonjem slučaju, državno tijelo obvezno je proslijediti zahtjev Nacionalnoj agenciji za izbjeglice u roku od šest dana. Člankom 58., stavkom 6. predviđa se da, kad određeni elementi upućuju na to da stranac koji se nalazi, među ostalim, u pritvoru ili na graničnim kontrolnim postajama želi zatražiti podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, on mora biti obaviješten o mogućnosti da to učini. Kako bi se olakšao pristup tom postupku, potrebno je osigurati prijevod.

60. Uredbom br. 332. od 28. prosinca 2007., koju je donijelo Vijeće ministara, u skladu s tim zakonom uređuje se, među ostalim, usklađenost između državnih institucija u slučaju podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu na granicama. U njezinim člancima 10. i 16. predviđa se da, kad stranac koji se nalazi pritvoren na granici ili u centru za prihvatanje stranaca zatraži međunarodnu zaštitu, službenici granične policije ili osoblje centra za prihvatanje odmah šalju Nacionalnoj agenciji za izbjeglice kopiju zahtjeva elektroničkim putem, poštom ili faksom. Ako je predmetna osoba zadržana na granici, službenici granične policije utvrđuju datum i mjesto njezina slanja Nacionalnoj agenciji za izbjeglice zajedno s dokumentima sastavljenima tijekom zadržavanja, kao što su uhidbeni nalog, rješenje kojim se propisuju prisilne mjere, zapisnik o okolnostima te svi dokumenti koji se odnose na zdravstveno stanje osobe. Ako je osoba zadržana u centru za prihvatanje stranaca, relevantni dokumenti šalju se Nacionalnoj agenciji za izbjeglice.

III. ZAHTJEVI ZA MEĐUNARODNU ZAŠTITU KOJE SU PODNIJELI TURSKI DRŽAVLJANI U BUGARSKOJ

61. U ovom predmetu Vlada je dostavila dopise koje su sastavila bugarska tijela nadležna za međunarodnu zaštitu. Njihov sadržaj sažeto je naveden u nastavku.

62. Dopisom od 11. kolovoza 2017. predsjednik povjerenstva nadležnog za odobrenje azila pri predsjedništvu Republike navodi da tijekom 2014. i 2015. službe nisu zabilježile nijedan zahtjev za azil od turskih državljana. U 2016. četiri turska državljana podnijela su zahtjeve za azil. U tri slučaja potpredsjednik je odbio dodijeliti azil, a u četvrtom slučaju postupak je zatvoren zato što predmetna osoba nije pronađena na navedenoj adresi. U razdoblju od siječnja do kolovoza 2017., jedini zahtjev koji je povjerenstvo

zabilježilo bio je zahtjev Nacionalne agencije za zaštitu izbjeglica koja je bila nadležna za njegovo razmatranje.

63. Dopisom od 14. kolovoza 2017. Nacionalna agencija za izbjeglice navela je da je u međuvremenu, između 1. siječnja 2014. i 8. kolovoza 2017., 39 turskih državljana zatražilo međunarodnu zaštitu. Posljednje navedenog datuma postupak je bio u tijeku u četirima slučajevima, obustavljen u šest slučajeva i zatvoren bez razmatranja u osam slučajeva. U dvadeset i jednom preostalom slučaju agencija je odbila dodijeliti zaštitu, a u osam je slučajeva protiv njezinih odluka uložena žalba pred upravnim sudovima, na inicijativu dotičnih osoba. Nacionalna agencija za izbjeglice usto je istaknula da je 2016. prosječno razdoblje za razmatranje tih zahtjeva bilo 62 dana.

64. Naposljetku, dopisom od 17. kolovoza 2017., Nacionalna agencija za nacionalnu sigurnost izvijestila je da je, u razdoblju od siječnja 2015. do kolovoza 2017., u dva slučaja obustavila provedbu rješenja kojim se nalaže protjerivanje stranca. Nije navedeno državljanstvo osoba na koje se slučajevi odnose.

IV. PUČKI PRAVOBRANITELJ REPUBLIKE BUGARSKE

65. Mjerodavni dijelovi godišnjeg izvješća za 2016. koje je sastavio ured pučkog pravobranitelja, u svojstvu nacionalnog preventivnog mehanizma, glase kako slijedi:

„Nažalost, 2016. mnogi su slučajevi privukli pozornost zbog ozbiljnih povreda bugarskog prava i međunarodnog humanitarnog prava koje su počinjene prilikom prisilnog vraćanja državljana zemalja koje nisu članice [Europske unije]. Protjerivanje u kolovozu 2016. [jednog] turskog državljanina bilo je posebno zabrinjavajuće s gledišta ljudskih prava. Nakon postupka koji je po službenoj dužnosti pokrenuo pučki pravobranitelj kao odgovor na članke objavljene u medijima, ta je institucija zauzela jasan i služben stav i izjavila da su primijenjenom prisilnom mjerom istovremeno prekršene odredbe međunarodnog i bugarskog prava. Pučki pravobranitelj, u svojstvu nacionalnog preventivnog mehanizma, skrenuo je pozornost na činjenicu da taj slučaj predstavlja povredu članaka 2. i 3. Europske konvencije o ljudskim pravima te članaka 28. i 29. Ustava Republike Bugarske (...). (...) Prema izjavi pučkog pravobranitelja, vraćenoj osobi bila je uskraćena mogućnost podnošenja žalbe protiv rješenja o protjerivanju i organiziranja obrane pred sudom. Pučki pravobranitelj ujedno je izjavio da Ministarstvo unutarnjih poslova nije djelovalo u skladu obvezom da obavijesti instituciju pučkog pravobranitelja o (...) vraćanju na granicu.

(...) Glavne preporuke pučkog pravobranitelja odnosile su se na način na koji su provedeni razgovori s vraćenim osobama prije njihova vraćanja na granicu te na činjenicu da tijekom razgovora nije bio prisutan službeni tumač, kao ni tijekom izrade dokumentacije koja se odnosi na vraćene osobe.”

V. IZVJEŠĆA IZRAĐENA NA TEMELJU MEMORANDUMA O RAZUMIJEVANJU IZMEĐU GLAVNE UPRAVE GRANIČNE POLICIJE, UREDA VISOKOG POVJERENIKA UJEDINJENIH NARODA ZA IZBJEGLICE I BUGARSKOG HELSINŠKOG ODBORA.

66. Dana 14. travnja 2010. Glavno ravnateljstvo granične policije pri Ministarstvu unutarnjih poslova Bugarske (DGPF), predstavništvo Ureda visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (HCR) u Bugarskoj i bugarski Helsinški odbor (CHB) potpisali su memorandum o razumijevanju radi zajedničkog nadzora pristupa tražitelja azila postupcima za međunarodnu zaštitu te njihove zaštite od prisilnih vraćanja. Na temelju članaka 7., 8. i 9. tog memoranduma, Glavna uprava granične policije obvezala se poduzeti sve mjere potrebne kako bi se: osobama koje traže međunarodnu zaštitu zajamčilo da budu potpuno informirane o svojim pravima, osobito o pravu na traženje međunarodne zaštite i pravu na pravnu pomoć; tražiteljima azila stavile na raspolaganje tiskane publikacije Ureda visokog povjerenika UN-a za izbjeglice, bugarskog Helsinškog odbora i Nacionalne agencije za izbjeglice; olakšao kontakt između tražitelja azila i predstavnika ureda visokog povjerenika UN-a za izbjeglice i bugarskog Helsinškog odbora te pružanje svih relevantnih informacija koje se odnose na postupke zaštite.

67. Tripartitna radna skupina uspostavljena u okviru tog memoranduma objavila je 30. srpnja 2016. svoje godišnje izvješće za 2015. (Godišnje izvješće za 2015. o nadzoru granica, pristupu državnom području i međunarodnoj zaštiti, engl. *2015 Annual Border Monitoring Report, Access to Territory and International Protection*) čiji relevantni dijelovi glase kako slijedi:

**„GLAVA III.
PRISTUP DRŽAVNOM PODRUČJU I POSTUPAK ZA MEĐUNARODNU
ZAŠTITU**

3.1. Pridržavanje načela zabrane prisilnog vraćanja

[...] Pristup državnom području za tražitelje azila i dalje je bio otežan u 2015. Najveći problemi, kad je riječ o otežanom pristupu, bili su opet uzrokovani prijavljenom praksom odvratanja koju primjenjuju nadležna tijela u vezi s *prima facie* izbjeglicama. [...]

3.3. Registracija

Znatan problem u 2015. i dalje je bio nedostatak primjerenog tumačenja s jezika koje govore glavne skupine pojedinaca koje traže zaštitu. Na početku godine Ministarstvo unutarnjih poslova znatno je smanjilo satnicu za tumačenje što je dovelo do masovnog povlačenja tumača iz postupaka koje vodi granična policija. To je uzrokovalo poteškoće kad je riječ o komunikaciji službenika glavne uprave granične policije s pritvorenim stranim državljanima, mogućnosti da se utvrdi njihov pravni status i provede primjenjiv postupak koji se na njih odnosi tijekom 24-satnog policijskog pritvora. Zbog toga, slično situaciji iz 2014., tumačenje potrebno za podnošenje zahtjeva za zaštitu i prijevod

PRESUDA D protiv BUGARSKE

potreban za sam obrazac zahtjeva pružali su službenici glavne uprave granične policije s relevantnim jezičnim kompetencijama, u manjem broju slučajeva službenici Frontexa, a u većini slučajeva prevoditelji bugarskog Helsinškog odbora.

Osiguranje tumačenja/prijevoda na granici temeljna je mjera zaštite za ostvarivanje prava na podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu jer se izostankom tumačenja tražiteljima azila uskraćuje mogućnost da prenesu svoju želju službenicima glavne uprave granične policije [...]

4.4. Pravo na pravnu pomoć

[...] u 2015., slično kao prethodnih godina, iz državnog proračuna nisu dodijeljena sredstva za pružanje pravne pomoći tražiteljima azila zadržanima na granici u objektima za 24-satni pritvor glavne uprave granične policije. Zbog toga Nacionalni ured za pravnu pomoć nije osigurao pravnu pomoć, savjetovanje ni zastupanje tražiteljima azila zadržanima na granici u vezi s njihovim pristupom državnom području i postupcima; pravnu pomoć osigurao je samo bugarski Helsinški odbor uz financijsku pomoć UNHCR-a.”

68. U svojem godišnjem izvješću za 2017. (Godišnje izvješće za 2017. o nadzoru granica, pristupu državnom području i međunarodnoj zaštiti, engl. *2017 Annual Border Monitoring Report, Access to Territory and International Protection*, objavljeno 25. lipnja 2018.), tripartitna radna skupina navodi sljedeće:

„Jedan od većih nedostataka koji je praćen 2017. bio je manjak odgovarajućih usluga tumačenja s jezika koje govore glavne skupine pojedinaca koji traže zaštitu. Bilo je znatnih poteškoća u komunikaciji službenika granične policije s privedenim pojedincima, što je dovelo do općenitog manjka komunikacije. Stoga su u većini slučajeva tumačenje osigurali službenici granične policije koji govore te jezike, u nekim slučajevima službenici Frontexa i najčešće tumači bugarskog Helsinškog odbora.

[...] Vlada treba osigurati pouzdane usluge prevođenja/tumačenja za relevantna tijela nadležna za granice i migraciju, među ostalim na granicama, kako bi osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita mogle odmah priopćiti svoje potrebe.”

VI. MJERODAVNO PRAVO EUROPSKE UNIJE I SUDSKA PRAKSA SUDA EUROPSKE UNIJE

A. Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite

69. Mjerodavni dijelovi te direktive glase kako slijedi:

Članak 4.
Procjena činjenica i okolnosti

„1. Države članice mogu utvrditi kao obvezu podnositelja zahtjeva da čim prije dostavi sve potrebne elemente kojima će potkrijepiti svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu. Dužnost je države članice da u suradnji s podnositeljem zahtjeva procijeni odgovarajuće elemente zahtjeva.

2. Elementi iz stavka 1. uključuju izjave podnositelja zahtjeva i svu dokumentaciju kojom on raspolaže i koja se odnosi na njegovu dob, podrijetlo, uključujući i podrijetlo njegove rodbine, njegov identitet, državljanstvo/državljanstva, zemlju/zemlje i mjesto/mjesta prethodnog boravišta, prethodne zahtjeve za azilom, smjerove putovanja, putne isprave i razloge za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu.

3. Zahtjevi za međunarodnu zaštitu procjenjuju se pojedinačno, pri čemu se uzima u obzir sljedeće:

(a) sve odgovarajuće činjenice koje se odnose na zemlju podrijetla u vrijeme donošenja odluke o zahtjevu, uključujući zakone i propise zemlje podrijetla i način na koji se oni primjenjuju;

(b) odgovarajuće izjave i dokumentaciju koje je dostavio podnositelj zahtjeva uključujući informacije o tome je li podnositelj zahtjeva bio ili bi mogao biti izložen proganjanju ili ozbiljnoj nepravdi;

(c) položaj i osobne okolnosti podnositelja zahtjeva, uključujući čimbenike kao što su podrijetlo, spol i dob, kako bi se procijenilo bi li se, s obzirom na osobne okolnosti podnositelja zahtjeva, postupci kojima je podnositelj zahtjev bio izložen ili bi mogao biti izložen mogli smatrati proganjanjem ili ozbiljnom nepravdom;

(d) podatak o tome jesu li aktivnosti podnositelja zahtjeva, nakon što je napustio zemlju podrijetla, bile usmjerene stvaranju neophodnih uvjeta za traženje međunarodne zaštite, kako bi se procijenilo mogu li ove aktivnosti izložiti podnositelja zahtjeva proganjanju ili ozbiljnoj nepravdi ako se vrati u tu zemlju;

(e) podatak o tome može li se od podnositelja zahtjeva razumno očekivati da će se staviti pod zaštitu druge zemlje u kojoj bi mogao dokazati državljanstvo.

4. Činjenica da je podnositelj zahtjeva već bio izložen proganjanju ili ozbiljnoj nepravdi ili izravnim prijetnjama takvim proganjanjem ili nepravdom, predstavlja ozbiljnu naznaku za njegov osnovani strah od proganjanja ili od trpljenja ozbiljne nepravde, ako ne postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da se takvo proganjanje ili ozbiljna nepravda neće ponoviti.

5. Ako država članica primjenjuje načelo prema kojemu je dužnost podnositelja zahtjeva potkrijepiti dokazima zahtjev za međunarodnu zaštitu i ako neke izjave podnositelja zahtjeva nisu potkrijepljene dokumentacijom ili drugim dokazima, tim izjavama ne treba potvrditi ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) podnositelj zahtjeva je učinio iskreni napor da svoj zahtjev potkrijepi dokazima;

(b) podneseni su svi odgovarajući elementi kojima raspolaže podnositelj zahtjeva i dana su zadovoljavajuća objašnjenja u pogledu manjka drugih odgovarajućih elemenata;

(c) utvrdilo se da su izjave podnositelja zahtjeva dosljedne i prihvatljive te da ne proturječe dostupnim posebnim i općim informacijama relevantnima za njegov slučaj;

(d) podnositelj zahtjeva je zatražio međunarodnu zaštitu što je prije mogao, osim ako podnositelj zahtjeva može predočiti opravdane razloge zašto to nije učinio; i

(e) utvrđena je opća vjerodostojnost podnositelja zahtjeva.”

Članak 21.

Zaštita od prisilnog udaljenja ili vraćanja

„1. Države članice poštuju načelo zabrane prisilnog udaljenja ili vraćanja u skladu sa svojim međunarodnim obvezama. (...)”

70. U predmetu *M. M. protiv Minister for Justice, Equality and Law Reform* (C-277/11, presuda od 22. studenoga 2012.), Sud Europske unije naveo je sljedeće:

„63. Kako proizlazi iz njegova naslova, članak 4. direktive (...) odnosi se na 'procjenu činjenica i okolnosti'.

64. Ta se 'procjena' provodi u dvije zasebne faze. U prvoj se fazi utvrđuju činjenične okolnosti koje mogu predstavljati dokaze kojima se podupire zahtjev, a u drugoj se fazi provodi pravna ocjena tih dokaza, što obuhvaća odlučivanje o tome jesu li, s obzirom na činjenice određenog predmeta, materijalni uvjeti predviđeni člancima 9. i 10. ili 15. direktive (...) za dodjelu međunarodne zaštite ispunjeni.

65. Na temelju članka 4., stavka 1. te direktive, iako je općenita obveza podnositelja zahtjeva da dostavi sve dokaze potrebne kako bi potkrijepio svoj zahtjev, činjenica je da je dužnost predmetne države članice da surađuje s podnositeljem zahtjeva u fazi procjene odgovarajućih elemenata tog zahtjeva.

66. Taj zahtjev za suradnjom države članice znači da, ako, iz bilo kojeg razloga, dokazi koje dostavi podnositelj zahtjeva za međunarodnu zaštitu nisu potpuni, ažurirani ili relevantni, predmetna država članica mora, u toj fazi postupka, aktivno surađivati s podnositeljem zahtjeva kako bi se prikupili svi dokazi potrebni za potkrepljivanje zahtjeva. Osim toga, država članica može biti u boljem položaju od podnositelja zahtjeva da pristupi određenim vrstama dokumenata.

67. Nadalje, tumačenje izneseno u prethodnom stavku potkrepljuje članak 8., stavak 2., točka (b) Direktive 2005/85, prema kojem države članice osiguravaju da se prikupе precizne i ažurirane informacije o općenitoj situaciji u zemlji podrijetla tražitelja azila i, prema potrebi, u zemljama kroz koje su prošli.”

B. Direktiva 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite

71. Mjerodavni dijelovi te direktive glase kako slijedi:

Članak 3.

Područje primjene

„1. Ova se Direktiva primjenjuje na sve zahtjeve za međunarodnu zaštitu podnesene na državnom području države članice, uključujući na granici, (...) te na ukidanje međunarodne zaštite.”

Članak 8.

Informacije i savjetovanje u ustanovama za zadržavanje i na graničnim prijelazima

„1. Ako je moguće zaključiti da državljani trećih zemalja i osobe bez državljanstva koje su zadržane u ustanovama za zadržavanje ili na graničnim prijelazima, uključujući tranzitne zone na vanjskim granicama, žele podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu, države članice pružaju im informacije o mogućnosti takvog postupanja. Države članice u tim ustanovama za zadržavanje i na graničnim prijelazima osiguravaju tumačenje u mjeri u kojoj je potrebno da bi se omogućio pristup postupku za azil.

2. Države članice osiguravaju da organizacije i osobe koje podnositeljima zahtjeva osiguravaju savjetovanje i zastupanje imaju učinkovit pristup podnositeljima zahtjeva koji se nalaze na graničnim prijelazima, uključujući tranzitne zone na vanjskim granicama. Države članice mogu utvrditi pravila koja uređuju prisutnost takvih organizacija i osoba na tim graničnim prijelazima, a posebno da je pristup moguć na temelju dogovora s nadležnim tijelima država članica. Ograničenja takvog pristupa mogu se odrediti samo ako su na temelju nacionalnog prava objektivno potrebna zbog sigurnosti, javnog reda ili upravnog nadzora nad određenim graničnim prijelazima, pod uvjetom da pristup time nije jako ograničen ili onemogućen.”

Članak 9.

Pravo na ostanak u državi članici do završetka razmatranja zahtjeva

„1. Podnositeljima zahtjeva dopušta se ostanak u državi članici isključivo zbog postupka, dok tijelo odlučivanja ne donese odluku u prvostupanjskom postupku iz poglavlja III. To pravo na ostanak ne predstavlja ovlaštenje na dozvolu boravka. (...)”

VII. ŽENEVSKA KONVENCIJA O STATUSU IZBJEGLICA IZ 1951.

72. Konvencija Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica iz 1951., koju je Bugarska ratificirala 12. svibnja 1993., predviđa u svojem članku 33.:

Članak 33.

ZABRANA PRISILNOG UDALJENJA ILI VRAĆANJA („REFOULEMENT”)

1. Nijedna država ugovornica ne smije protjerati niti vratiti („refouler”) izbjeglicu, ni na koji način, na područje gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti ili pak zbog pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja.

2. Olakšicu koju pruža ova odredba, međutim, ne može koristiti izbjeglica kojeg se opravdano smatra opasnim za sigurnost zemlje u kojoj se nalazi ili koji, nakon što je pravomoćno osuđen za posebno težak zločin, predstavlja opasnost za društvo te zemlje

VIII. MJERODAVNI DOKUMENTI VIJEĆA EUROPE

73. Mjerodavne preporuke Odbora ministara Vijeća Europe sažete su u presudi *M. A. i drugi protiv Litve* (br. 59793/17, stavci 54. – 55., 11. prosinca 2018.). Ostali dokumenti Vijeća Europe navedeni su u nastavku.

A. Izvješće o informativnom posjetu posebnog predstavnika glavnog tajnika za migraciju i izbjeglice u Bugarskoj od 13. do 17. studenoga 2017. (SG/Inf(2018)18)

74. Mjerodavni dijelovi tog izvješća glase kako slijedi:

„3. PRISTUP MEĐUNARODNOJ ZAŠTITI

3.1. Granična kontrola

Iako su se migracijski pritisci postupno smanjivali tijekom 2016., i posebno u 2017., bugarska nadležna tijela nastavila su primjenjivati stroge mjere kontrole na granicama, čime bi se osobama kojima je potrebna međunarodna zaštita mogao onemogućiti pristup bugarskom državnom području. (...) Potrebno je napomenuti i da izostanak tumačenja na jezicima koje govore stranci u policijskim postajama gdje su te osobe smještene zbog nezakonitog prelaska granice, što i bugarska nadležna tijela prepoznaju kao problem, sprječava i usporava identifikaciju osoba kojima je potrebna međunarodna zaštita i dovodi do kašnjenja u pristupu postupcima azila i smještanju tih osoba u administrativni pritvor.

3.2. Prisilna udaljenja ili vraćanja

Tijekom naše misije dobili smo informacije od nevladinih organizacija o vraćanjima migranata i izbjeglica iz Bugarske u Tursku na tjednoj osnovi. (...)

4. POSTUPCI AZILA

(...)

4.2. Informacije

Nadležna tijela tražiteljima azila pružaju informacije o njihovim pravima i postupcima azila u obliku brošura i plakata koji su dostupni na bugarskom, engleskom i arapskom. (...) Prema određenim informacijama koje smo dobili, tražitelji azila potpisuju dokumente o svojem dobrovoljnom vraćanju vjerujući da je riječ o liječničkoj dokumentaciji. (...) Nevladini akteri, konkretno ured visokog povjerenika UN-a za izbjeglice, bugarski Helsinški odbor i druge nevladine organizacije, tražiteljima azila pružaju informacije i savjete te olakšavaju tumačenje na jezicima koje govore. Bugarska nadležna tijela suočena su sa znatnim problemom koji trebaju riješiti kako bi zajamčila tumačenje i pružila informacije tražiteljima azila o njihovim pravima. Međutim, potrebno je istaknuti da je ponajprije dužnost države osigurati tumačenje u okviru svoje zadaće jamčenja pravednog i učinkovitog postupka azila, (...) i ne računati previše na pomoć nevladinih organizacija.

4.3. Pravna pomoć

Prema bugarskom pravu, tražitelji azila mogu zatražiti pravnu pomoć od Nacionalnog ureda za pravnu pomoć tijekom postupka utvrđivanja statusa izbjeglice (upravni postupci), kao i tijekom stadija pred žalbenim sudovima. Međutim, informacije o dostupnosti usluga pravne pomoći koje financira država ne pružaju se izravno tražiteljima azila i strancima u prihvatnim centrima, centrima za prijavu i zatvorenim centrima. (...) Isto tako smo razumjeli, u razgovorima s nadležnim tijelima, da je raspoloživi proračun dosta ograničen i da bugarskim odvjetnicima općenito nedostaje stručnog znanja u području prava izbjeglica i međunarodnih standarda u vezi s ljudskim pravima. (...)

B. Izvješće Europskog odbora za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) Vijeća Europe

75. Od 2. rujna do 6. listopada 2017. izaslanstvo CPT-a bilo je u posjetu Bugarskoj. U svojem izvješću, objavljenom 4. svibnja 2018., CPT je u vezi s pravima stranaca naveo sljedeće (izvornik na engleskom):

A. Objekti pod nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova

(...) [U]natoč ranijim preporukama Odbora (i jamstvima koja su dala bugarska nadležna tijela u odgovorima na prethodna izvješća, i ponovno prije posjeta 2017.), obrasci dostupni u većini posjećenih policijskih objekata i dalje su bili samo na bugarskom. Stoga CPT ponavlja svoju preporuku da obrazac o pravima bude dostupan na primjerenom rasponu jezika.

37. Nekoliko zadržanih stranih državljana s kojima je razgovaralo izaslanstvo tvrdilo je da su bili prisiljeni potpisati dokumente na bugarskom, a da nisu znali njihov sadržaj. Kako je prethodno spomenuto, informacije o pravima općenito nisu bile dostupne na drugim jezicima osim na bugarskom i neki strani državljanjani tvrdili su da im nisu pružene nikakve informacije (čak ni usmeno) na jeziku koji razumiju. (...)

5. Poseban prihvatni centar za strane državljane u Ljubimecu

58. (...) Osim nekoliko plakata o relevantnom zakonodavstvu (na 3 – 4 jezika) dobivenih od UNHCR-a i bugarskog Helsinškog odbora i zalijepljenih na zidove u hodnicima [zadržani strani državljani] nisu mogli dobiti pisane informacije o svojim pravima, obvezama i primjenjivim postupcima; kućna pravila postojala su samo na bugarskom i osoblje ih je trebalo usmeno objasniti novopridošlim pritvorenicima. (...)

CPT preporučuje da se poduzmu koraci kako bi se osiguralo da se svim zadržanim stranim državljanima u posebnom prihvatnom centru za strane državljane u Ljubimecu pruže odgovarajuće pisane informacije na jezicima koje razumiju.

Nadalje, bilo bi poželjno da strani državljani dobiju pisani prijevod, na jeziku koji razumiju, odluka koje se odnose njihovo zadržavanje/udaljšavanje te pisane i usmene informacije o načinima i rokovima za podnošenje žalbi protiv tih odluka.

59. Izaslanstvu je rečeno da centar nekad posjećuju nevladine organizacije (osobito bugarski Helsinški odbor) čiji predstavnici zadržanim stranim državljanima pružaju informacije o njihovim postupovnim pravima i pomažu im *pro bono* s njihovim postupcima u vezi međunarodne zaštite i postupcima za azil. Međutim, nije bilo drugog oblika pravne pomoći jer pravna pomoć po službenoj dužnosti (još) nije bila predviđena u upravnim postupcima. Stoga Odbor ponavlja svoju preporuku da bugarska nadležna tijela poduzmu korake za proširenje sustava pravne pomoći na zadržane strane državljane, u svim fazama postupka. (...)

60. (...) CPT preporučuje da se poduzmu koraci kako bi se osiguralo da svi zadržani strani državljani u posebnom prihvatnom centru za strane državljane u Ljubimecu dobiju, prema potrebi, pomoć kvalificiranih tumača. U načelu bi trebalo izbjegavati da drugi zadržani strani državljani služe kao tumači.,,

IX. IZVJEŠĆA MEĐUNARODNIH NEVLADINIH ORGANIZACIJA O POSTUPANJU NA BUGARSKOJ GRANICI

A. Human Rights Watch

76. U dugačkom izvješću od 28. travnja 2014. naslovljenom „Plan obuzdavanja: prisilna vraćanja i pritvaranja tražitelja azila i migranata iz Sirije i drugih zemalja u Bugarskoj”, organizacija Human Rights Watch opisala je kako je, u mjesecima koji su prethodili sastavljanju izvješća, bugarska granična policija, često primjenjujući pretjeranu silu, kolektivno vraćala u Tursku osobe koje su očito bile tražitelji azila. Te su osobe vraćene na granicu bez provedbe odgovarajućih postupaka i bez mogućnosti da podnesu zahtjev za azil. U tom se izvješću poziva Bugarsku da prestane provoditi kolektivna protjerivanja na tursku granicu, da službenici granične straže prestanu primjenjivati pretjeranu silu i da se poboljša postupanje s pritvorenim osobama, kao i uvjeti pritvora na policijskim postajama i u centrima za zadržavanje migranata.

B. Amnesty International

77. U izvješću iz svibnja 2015. naslovljenom „Bugarska: izbjeglicama, migrantima i manjinskim skupinama prijete povrede ljudskih prava, uključujući zločine iz mržnje; podnesak organizacije Amnesty International UN-ovu Univerzalnom periodičnom pregledu, svibanj 2015.” (engl. *Bulgaria: refugees, migrants and minority groups at risk of human rights violations, including hate crimes ; Amnesty International Submission to the Universal Periodic Review, May 2015*) organizacija *Amnesty International* izrazila je zabrinutost zbog kolektivnih vraćanja migranata u Tursku. U izvješću su iznesene sljedeće preporuke:

„Izbjeglice i migranti.

Zaustaviti nezakonito odvrćanje migranata i izbjeglica preko granice s Turskom i provesti brze, učinkovite, neovisne i nepristrane istrage svih tvrdnji o takvim odvrćanjima kako bi se iskorijenile te prakse.

Jamčiti puštanje na slobodu osoba koje podnesu zahtjev za međunarodnu zaštitu, uključujući one zadržane zbog nezakonitog ulaska ili zato što nisu pružili identifikacijske dokumente u skladu s bugarskim zakonom.”

X. INFORMACIJE O SITUACIJI U TURSKOJ U RAZDOBLJU NAKON POKUŠAJA DRŽAVNOG UDARA U SRPNJU 2016.

A. Izjave posebnog izvjestitelja Ujedinjenih naroda za promicanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja i predstavnice OEES-a za slobodu medija

78. Dana 28. srpnja 2016. posebni izvjestitelj Ujedinjenih naroda za promicanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja i predstavnica Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OEES) za slobodu medija iznijeli su upozorenje o mjerama koje su donijela turska nadležna tijela nakon pokušaja državnog udara. Oboje su izvijestili da je turska vlada naredila zatvaranje triju novih novinskih agencija, šesnaest televizijskih kanala, 23 radijska kanala, 45 novina i 15 časopisa. Nakon pokušaja državnog udara, nadležna tijela izdala su uhidbene naloge protiv 89 novinara i uspjela su uhititi velik broj među njima u razdoblju od 24 sata. Blokiral su pristup internetskim stranicama medijskih kuća, njih više od 20, oduzeli dozvole 29 izdavačkih kuća i poništili velik broj novinarskih akreditacija.

79. Dvoje stručnjaka izrazilo je mišljenje da je očito da taj val ograničenja usmjeren na medijske grupacije nije bio u skladu s temeljnim međunarodnim standardima primjenjivima na mjere ograničavanja, čak i u za vrijeme izvanrednog stanja. Smatraju da pokušaj državnog udara ne može opravdati takav napad kojemu je u osnovi cilj ušutkavanje, ne samo kritičara, nego i analitičara i novinara. Procjenjuju da su opseg i iznenadno uvođenje tih mjera, pri čemu je nedostajalo čak i osnovno jamčenje zakonitog postupanja, bili šokantni i dosad nezabilježeni u novijoj povijesti Turske. Predstavnici smatraju da su čistkom koju je turska vlada provela među profesionalcima i institucijama za koje je smatrala da izražavaju neslaganje i kritičke stavove, samo na temelju optužbi da pripadaju gulenističkom pokretu, povrijeđene odredbe međunarodnog prava i ljudskih prava.

B. Povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava

80. U svojim izvješćima i izjavama o Turskoj, povjerenik Vijeća Europe za ljudska prava (dalje u tekstu „povjerenik”) istaknuo je pretjerane mjere donesene u okviru izvanrednog stanja u Turskoj.

81. U svojoj izjavi od 20. srpnja 2016., objavljenoj nakon pokušaja državnog udara, povjerenik je izjavio da su novinari bili žrtve nasilja koje su vršili pučisti, ali i građani koji su se protivili državnom udaru, i da je pristup većem broju elektroničkih novina opet bio blokiran.

82. Kasnije, 26. srpnja 2016., povjerenik je objavio izjavu o mjerama donesenima u okviru izvanrednog stanja u Turskoj. Izrazio je zabrinutost informacijama koje upućuju, među ostalim, na to da se osobe smještaju u

pritvor bez pristupa sudcu na razdoblja do trideset dana, pri čemu nemaju ni pristup odvjetniku.

83. Povjerenik je 7. listopada 2016. objavio memorandum o utjecaju mjera koje su donijele turske vlasti u okviru izvanrednog stanja na ljudska prava. U tom su memorandumu razmotrene hitne mjere s aspekta kaznenog prava; upravne mjere koje su se odnosile na javne službenike, civilno društvo i privatni sektor te članove obitelji osumnjičenika; pitanje pravnih sredstava protiv tih mjera i mnoga druga pitanja. Iako je prepoznao nužnost brzog i odlučnog djelovanja radi suočavanja s prijetnjom koju su predstavljali počinitelji državnog udara, povjerenik je u zaključku stavio naglasak na potrebu da se ponovo uvedu redovni postupci i jamstva kako bi se izvanredno stanje što prije ukinulo.

84. Povjerenik je 15. veljače 2017. objavio i memorandum o slobodi izražavanja i slobodi medija u Turskoj, koji se temeljio na zaključcima donesenima tijekom dvaju posjeta zemlji, u travnju i rujnu 2016. U memorandumu je izrazio žaljenje zbog toga što je konkretan napredak u području slobode medija i slobode izražavanja koji je Turska ostvarila u suradnji s Vijećem Europe, uz velike napore, prekinut i doveden u pitanje prethodnih godina, što je dovelo do već alarmantne situacije u trenutku povjerenikova posjeta u travnju 2016. Povjerenik žali zbog toga što je Turska, pretjerano širokom primjenom pojmova „terorističke propagande” i „podupiranja terorističke organizacije”, među ostalim i kad je riječ o izjavama i osobama za koje je jasno da ne potiču na nasilje, i njihovim pretjeranim korištenjem u odredbama kojima se kažnjava kleveta, stvorila jako opasnu situaciju. Naveo je da su se legitimno osporavanje i kritiziranje vladine politike diskreditirali i kažnjavali, čime je ograničen prostor za javnu i demokratsku raspravu te dovedeno do polarizacije društva. Procijenio je da se situacija znatno pogoršala nakon uvođenja izvanrednog stanja, čime su praktično neograničene diskrecijske ovlasti dodijeljene turskoj izvršnoj vlasti i tako mu omogućile donošenje radikalnih mjera, među ostalim protiv medija i nevladinih organizacija, bez obveze pružanja dokaza ili čekanja sudskih odluka, isključivo na temelju tvrdnji o povezanosti s terorističkom organizacijom.

Povjerenik je dodao da su pluralizam i neovisnost medija među žrtvama te pojave koja obuhvaća korištenje javnih sredstava za pružanje potpore vladi naklonjenim medijima, opću cenzuru na internetu, proizvoljno isključivanje medija i novinara, kontroliranje ili zatvaranje medija koji izražavaju kritički stav prema vlasti, nasilje i odmazdu koji se vrše nad novinarima i zatvaranje više od 150 novinara.

Povjerenik je istaknuo i da je to pogoršanje dovelo i do ugrožavanja neovisnosti i nepristranosti turskog pravosudnog sustava. Smatra da, iako taj problem utječe na cijeli pravosudni sustav, najveću zabrinutost izaziva uloga prvostupanijskih sudaca koji odlučuju u kaznenim stvarima jer oni provode

sudsko uznemiravanje kako bi ušutkali oporbu i one koji iznose opravdane kritike te dovode do nekih od najtežih povreda prava na slobodu izražavanja.

C. Međunarodne nevladine organizacije

85. U razdoblju od srpnja do listopada 2016. nekoliko međunarodnih nevladinih organizacija, među kojima su Reporteri bez granica, Amnesty International i Human Rights Watch, objavilo je članke i priopćenja u kojima su osudili mjere donesene u okviru izvanrednog stanja i pritom istaknuli da je, nakon pokušaja državnog udara, više od 150 novinara pritvoreno na temelju nejasnih optužbi i bez dostatnih dokaza. Neke od tih publikacija navedene su u nastavku kao primjer.

1. Reporteri bez granica

**„Turska: sve intenzivnija medijska čistka nakon pokušaja državnog udara”,
priopćenje objavljeno na internetskoj stranici Reportera bez granica 23. srpnja 2016.,
ažurirano 25. srpnja 2016.**

„Tjedan dana nakon pokušaja državnog udara 15. srpnja 2016., organizacija Reporteri bez granica osuđuje sve intenzivnije uznemiravanje kritički nastrojenih medija u Turskoj.

Uhićenja novinara, zapljena cijelih naklada, proglašenje izvanrednog stanja... (...)

„Nitko ne osporava da turske vlasti imaju pravo očuvati ustavni poredak nakon pokušaja državnog udara, izjavio je načelnik ureda za istočnu Europu i središnju Aziju Reportera bez granica. *No, veliki razmjjer i arbitrarnost napada na turske medije zadnjih tjedan dana više upućuje na želju za osvetom i kontroliranjem. Vrijeme je da vlasti prestanu s time.*”

(...)

Izvanredno stanje puno prijetnji

U skladu s prijedlogom Nacionalnog vijeća za sigurnost, vlada (...) je proglasila izvanredno stanje (OHAL) u trajanju od tri mjeseca, dana 20. srpnja. Izvanredno stanje temelji se na zakonu br. 2935 iz 1983., čiji članak 11., točka (e) predviđa sljedeće: „Tiskanje i distribucija određenih novina, časopisa, brošura, knjiga, letaka i ostalih tiskanih materijala može se zabraniti. Njihovo unošenje u regiju pod izvanrednim stanjem može se zabraniti, a ako dolaze izvana, njihov uvoz može podlijegati odobrenju nadležnih tijela. U slučaju zabrane, te se publikacije mogu zaplijeniti.”

Obustavlja se i mogućnost da se pojedinac obrati Ustavnom sudu u slučaju povrede svojih prava, kao i mogućnost da osporava upravne mjere. (...)”

Reporteri bez granica osuđuju masovna uhićenja novinara u Turskoj, priopćenje objavljeno na internetskoj stranici Reportera bez granica 27. srpnja 2016.

„Deset dana nakon neuspjelog državnog udara, čistka u turskim medijima postaje sve alarmantnija. Od 25. srpnja 2016. izdani su uhiđbeni nalozi za 89 novinara, od kojih ih je dvadesetak već pritvoreno. Reporteri bez granica osuđuju taj 'lov na vještice'.

PRESUDA D protiv BUGARSKE

U zoru 27. srpnja antiteroristička policija pokrenula je potragu za 47 bivših suradnika dnevnika *Zaman* (...), na temelju uhidbenih naloga koje je izdao jedan državni odvjetnik iz Istanbula. Osim za njima, već je bila pokrenuta potraga za 42 novinara u okviru istrage gulenističke mreže koju je vlada proglasila odgovornom za pokušaj državnog udara 15. srpnja.

„Teško je vjerovati da se ti progone sve većih razmjera provode s legitimnim ciljem razotkrivanja organizatora državnog udara i njihovih suučesnika, izjavio je načelnik ureda za istočnu Europu i središnju Aziju. Žao nam je što moramo ponavljati da kritiziranje vlade ili rad u medijima koji su naklonjeni gulenističkom pokretu ni u kojem slučaju ne dokazuju upletenost u neuspjeli pokušaj državnog udara. Ako nadležna tijela ne mogu iznijeti uvjerljivije dokaze, progone ljude samo zbog izražavanja mišljenja, što je neprihvatljivo.“

Naklonjen gulenističkom pokretu i vrlo kritičan prema vlastima već nekoliko godina, dnevnik *Zaman* stavljen je pod sudski nadzor u ožujku 2016. Policija je okupirala sjedište novina i cijelo je uredništvo odmah otpušteno. Urednička politika novina potpuno se promijenila, toliko da su izgubile većinu čitateljstva i na kraju su likvidirane.

Mnogi prethodni slučajevi pokazuju da tursko pravosuđe često donosi odluke na temelju ideološke povezanosti, optužujući novinare da pripadaju oružanim organizacijama zbog pretpostavki o ideološkoj povezanosti. U prosincu 2011., 36 novinara uhićeno je u okviru istrage Unije zajednica Kurdistana (KCK, zabranjeno). Između 2008. i 2013., mnogi drugi novinari pritvoreni su zbog sumnji da pripadaju mreži 'Ergenekon' koja se smatra ultranacionalističkom. U oba slučaja, tijekom istraga nisu pronađeni zadovoljavajući dokazi i novinari su pušteni nakon dugog boravka u privremenom pritvoru, od preko četiri godine.”

102 medijske kuće zatvorene novom odlukom: represija u Turskoj sve većih razmjera, priopćenje objavljeno na internetskoj stranici Reportera bez granica 28. srpnja 2016.

„Organizacija Reporteri bez granica zgrožena je zatvaranjem 102 medijskih kuća, 27. srpnja 2016., koje su provela turska nadležna tijela. Gotovo dva tjedna nakon pokušaja državnog udara, čistka kritički nastrojenih medija sve više uznemiruje.

Drugom zakonskom uredbom donesenom u okviru izvanrednog stanja, u večeri 27. srpnja, nalaže se zatvaranje i izvlaštenje 45 novina, 16 televizijskih kanala, 23 radijske postaje, triju novinskih agencija i 15 časopisa, kao i 29 izdavačkih kuća. (...) Svi se sumnjiče za „suradnju” s organizacijom Fethullaha Gülena kojeg su vlasti proglasile odgovornim za neuspjeli državni udar 15. srpnja.

„Vlasti su jednim potezom eliminirale velik dio medijskog prostora, izražava žaljenje načelnik ureda za istočnu Europu i središnju Aziju Reportera bez granica. Nepopravljiva šteta koja se time nanosi pluralizmu i vladavini prava znatno nadilazi izvanredno stanje. Gušenje neuspjelog državnog udara ne opravdava te ekstremne mjere.“

Među tim su medijima poznate državne novine kao što su dnevnik *Taraf* ili časopis *Nokta*, ali i mnoge lokalne novine (...) Kontrolu nad nekim od novina zatvorenih na temelju zakonodavne uredbe već su preuzela nadležna tijela, kao što je slučaj s dnevnikom *Zaman* koji je stavljen pod sudski nadzor u ožujku 2016.

Nakon 25. srpnja izdani su uhidbeni nalozi za 89 novinara za koje se sumnja da su povezani s gulenističkim pokretom. Nekoliko desetaka već ih je u pritvoru. Neki odvjetnici, u strahu od odmazde, odbijaju ih braniti. Drugi odvjetnici ne žele osporavati

PRESUDA D protiv BUGARSKE

postupke koji se vode protiv njihovih klijenata, iz straha da će se primijeniti mjere dopuštene u okviru izvanrednog stanja, kao što je produljenje pritvora na 30 dana.”

86. Organizacija Reporteri bez granica objavila je 19. rujna 2016. izvješće s naslovom „Izvanredno stanje, arbitrarno stanje” čiji relevantni dijelovi glase kako slijedi:

„Nasilna zatvaranja novinara

U dva mjeseca izvanrednog stanja, deseci uglednih novinara, glasovitih reportera te urednika novina i časopisa koji su bliski gulenističkom pokretu smješteni su u istražni zatvor. Prema trima glavnim sindikatima novinara, nakon pokušaja državnog udara 15. srpnja uhićeno je ukupno 200 novinara, od kojih je 101 na dan 14. rujna još uvijek bio u pritvoru (...). Turska je stoga proglašena „najvećim zatvorom na svijetu” za profesionalne novinare što je rekord koji je držala već u razdoblju od 2012. do 2013. (...)

Kažnjavanje izražavanja mišljenja

(...) Razmjeri progona novinara šokantni su: 25. srpnja izdana su 42 uhićena naloga, a dva dana kasnije dodatnih 47... Zapisnici s ispitivanja (kojima je organizacija Reporteri bez granica mogla pristupiti) potvrđuju da su mnogi novinari u osnovi meta zato što rade za medije za koje se smatra da su naklonjeni gulenističkom pokretu. Tu profesionalnu djelatnost pravosuđe izjednačuje s pripadnosti tom pokretu koji se automatski povezuje sa suučesništvom u organizaciji državnog udara od 15. srpnja. Iako su nadležna tijela, putem turskog ministra vanjskih poslova Mevlüta Çavuşoğlu, zajamčila da nastoje odvojiti pučiste od onih „*koji se bave pravim novinarstvom*”, čini se da su kriminalizirali izražavanje mišljenja, što se potpuno protivi načelu slobode izražavanja. (...) Bivši suradnici dnevnika *Zaman* („Vrijeme”) uhićeni su 27. srpnja 2016., pod optužbom da su „*veličali terorističku organizaciju*” i „*opravdavali pokušaj državnog udara*”. (...) Što im se zamjera? U osnovi, da su nastavili surađivati s dnevnikom *Zaman* unatoč otvorenoj istrazi protiv glavnog urednika Ekrema Dumanlija koji je bio optužen za pripadnost gulenističkom pokretu nakon što su njegove novine izvijestile o korupciji u koju je bilo uključeno nekoliko članova vlade. U svojim su izjavama optuženici bili primorani govoriti o svojem profesionalnom i političkom djelovanju i pritom naglasiti svoju nespojivost s bilo kakvom potporom neuspjelom državnom udaru. (...)

Pogaženo pravo na obranu

U skladu s odredbama prve zakonodavne uredbe, mnogim novinarima uskraćen je pristup odvjetniku tijekom prvih dana boravka u pritvoru. (...) Represija nakon pokušaja državnog udara pogađa mnoge sudce i državne odvjetnike, a nisu pošteđeni ni odvjetnici, od kojih su mnogi uhićeni ili su bili predmetom istraga i premetačina. Ozračje zastrašivanja obeshrabruje ne samo odvjetnike koji su bliski gulenističkom pokretu, nego i one koji se bore za ljudska prava, od toga da osiguraju obranu novinara u pritvoru. (...)

Okrutno zatvaranje 102 medijske kuće

Drugom zakonskom uredbom donesenom u okviru izvanrednog stanja, u večeri 27. srpnja, nalaže se zatvaranje i izvlaštenje 45 novina, 16 televizijskih kanala, 23 radijske postaje, triju novinskih agencija i 15 časopisa, kao i 29 izdavačkih kuća. (...) Svi se sumnjiče za „*suradnju*” s organizacijom Fethullaha Gülena. Među tim su

medijima poznate državne novine kao što su dnevnik *Taraf* ili časopis *Nokta*, ali i mnoge lokalne novine. To zatvaranje posljednji je udarac za dnevnike *Zaman* i *Bugün*, kao i televizijske kanale Samanyolu TV, Kanaltürk TV i Bugün TV; svi su oni stavljeni pod sudski nadzor i zatim zatvoreni nakon dvije policijske operacije, u listopadu 2015. i ožujku 2016., zbog „suradnje s organizacijom FETÖ”. Ostaje činjenica da su njihovim zatvaranjem nadležna tijela jednim potezom eliminirala velik dio medijskog prostora i pluralizmu nanijela štetu čiji će se utjecaj osjećati dugo nakon kraja izvanrednog stanja. Prije stavljanja pod sudski nadzor u ožujku 2016., novine *Zaman* objavile su jedne od prvih naklada u zemlji od 900.000 primjeraka. Nadležni u lokalnim medijima optužili su vlasti da svaljuju krivnju na medije koji nemaju veze s gulenističkim pokretom (...)

2. Amnesty International (AI)

„Ljudska prava ugrožena zbog represije vlade”, priopćenje objavljeno na internetskoj stranici organizacije Amnesty International 18. srpnja 2016.

„U danima nakon pokušaja državnog udara turska vlada provela je čistku velikog opsega u vojsci, pravosuđu i građanskim službama Ministarstva unutarnjih poslova (...). Val uhićenja i otkaza izaziva veliku zabrinutost: turska vlada pokazuje sve veću netoleranciju prema mirnom izražavanju neslaganja, a ta represija mogla bi se proširiti na novinare i aktiviste civilnog društva. Tijekom posljednjih mjeseci, politički aktivisti, novinari i osobe koje kritiziraju članove vlade ili njezinu politiku često su mete, a medijske su kuće zaposjednute”, izjavio je direktor za Europu i središnju Aziju organizacije Amnesty International.

„Uhidbeni nalozi protiv 42 novinara narušavaju slobodu izražavanja”, priopćenje objavljeno na internetskoj stranici organizacije Amnesty International 25. srpnja 2016.

„Kao reakcija na objavu da su turska nadležna tijela izdala uhidbene naloge za 42 novinara, zamjenica direktora organizacije Amnesty International za Europu (...) izjavila je:

„Riječ je o posljednjem zabrinjavajućem razvoju događaja koji što sve više izgleda kao čistka utemeljena na političkoj pripadnosti.”

„Uzimajući za metu novinare, vlada više ne razlikuje kaznena djela i opravdane kritike. Umjesto zastrašivanja novinara kako bi ih ušutkala, turska nadležna tijela trebala bi dopustiti medijima da rade svoj posao i odmah stati na kraj gušenju slobode izražavanja.”

Amnesty International također je saznao da su nakon pokušaja državnog udara turska nadležna tijela blokirala pristup internetskim stranicama s vijestima te oduzela dozvole medijskim kućama. Desetcima novinara također su oduzete novinarske iskaznice.”

„Povećana represija nad medijima potiče ozračje straha”, priopćenje objavljeno na internetskoj stranici organizacije Amnesty International 28. srpnja 2016.

„Dok u Turskoj počinje drugi tjedan izvanrednog stanja koje će trajati tri mjeseca, represija nad civilnim društvom i napadi na slobodu medija dosegli su zabrinjavajuću i nezapamćenu razinu“, izjavio je Amnesty International.

Uhidbeni nalozi izdani su za 89 novinara; više od 40 već ih je uhićeno, a ostali se skrivaju. Druga zakonodavna uredba donesena u okviru izvanrednog stanja, 27. srpnja, dovela je do zatvaranja 131 medijske i izdavačke kuće.

PRESUDA D protiv BUGARSKE

„Uhićenja velikog broja novinara i zatvaranje mnogih medijskih kuća predstavljaju napad na sektor koji je već oslabljen zbog godina represije. Nakon donošenja druge zakonodavne uredbe sve je manje sumnje da nadležna tijela namjeravaju ušutkati glasove neistomišljenika, protivno međunarodnom pravu”, izjavio je zamjenik direktora programa Europa organizacije Amnesty International.

„Čak i u okviru izvanrednog stanja, ograničenja moraju biti nužna i razmjerna te služiti legitimnom cilju. Međutim, odredbe dviju zakonodavnih uredbi donesenih u tjednu 25. srpnja protive se tim trima načelima i potpuno pobijaju izjave nadležnih tijela koja tvrde da poštuju prava i nadređenost prava.”

Prvom uredbom, donesenom 23. srpnja, maksimalno trajanje pritvora prije podizanja optužnice produljeno je na 30 dana. Amnesty International iznio je vjerodostojne informacije prema kojima su mnogi pritvorenici podvrgnuti mučenju i ostalim oblicima zlostavljanja. Osim toga, odvjetnicima je, protivno zakonu, zabranjen kontakt s njihovim klijentima koji su u pritvoru.

Još jednom pozivamo turska nadležna tijela da zaustave mučenje i ostale oblike zlostavljanja kojima su podvrgnuti pritvorenici i da međunarodnim promatračima omoguće posjet osobama u pritvoru.

„Nadležna tijela moraju privesti pravdi odgovorne za nezakonita ubojstva i ostale povrede ljudskih prava počinjene prilikom pokušaja državnog udara. Pritom su obvezna poštovati pravo na pošteno suđenje, zabranu mučenja i ostala ljudska prava. Povećan pritisak na slobodu medija nije u skladu s tim ciljem i nezakonit je”, izjavio je [zamjenik direktora programa Europa organizacije Amnesty International]. (...)

Od krvavog pokušaja državnog udara 15. srpnja ljudska prava u Turskoj su ugrožena. Naime, nadležna tijela odmah su reagirala represijom neviđenih razmjera koja traje od proglašenja izvanrednog stanja pet dana kasnije. (...)

3. *Human Rights Watch (HRW)*

**“ „Turska: Gašenje medija i pritvaranje novinara
Jačanje pritiska za vrijeme izvanrednog stanja”, priopćenje objavljeno na
internetskoj stranici organizacije Human Rights Watch 28. srpnja 2016. (izvornik na
engleskom)**

„(...) Gašenje medija koje provodi turska vlada pokazuje da se zakon o izvanrednom stanju koristi kako bi se oduzelo pravo na slobodu govora bez legitimne svrhe održavanja javnog reda. Vlada je naredila zatvaranje 131 medijske kuće – novina, novinskih agencija, izdavačkih kuća, televizijskih i radijskih postaja. (...)

„Vlada vrši pritisak na medijske kuće i novinare koje optužuje za povezanost s pokretom Fethullaha Gülena koji krivi za pokušaj vojnog udara”, rekao je direktor organizacije Human Rights Watch za Tursku. „U nedostatku dokaza o njihovoj ulozi ili sudjelovanju u nasilnom pokušaju rušenja vlade, oštro osuđujemo sve snažnije napade na medije, čime se dodatno narušava reputacija Turske kao demokratske zemlje.”

Zakonodavnom uredbom naređuje se zatvaranje 45 novina, 15 časopisa, 16 televizijskih kanala, 23 radiopostaje, 3 novinske agencije i 29 izdavačkih kuća. Među njima su dnevници *Taraf* i *Özgür Düşünce*, novinska agencija *Cihan* i Can Erzincan TV.

Ranije dana 27. srpnja, mediji su izvijestili da je jedan javni tužitelj iz Istanbula izdao uhiđbene naloge za 47 novinara, zaposlenika medijskih kuća i urednika koji su radili za dnevne novine *Zaman* prije nego što ih preuzeli vladini povjerenici u ožujku 2016. (...)

Dnevne novine Sabah izvijestile su 25. srpnja da je jedan drugi javni tužitelj iz Istanbula izdao uhidbene naloge za 42 novinara iz raznih drugih medija. (...)”

D. Izvješće o poštovanju ljudskih prava za 2019., Ministarstvo vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država, Ured za demokraciju, ljudska prava i rad, objavljeno 11. ožujka 2020. (izvornik na engleskom)

„Odjeljak 2. Poštovanje građanskih sloboda, uključujući:

a. Slobodu izražavanja, među ostalim u medijima

Ustavom i pravom predviđena je sloboda izražavanja u određenim granicama, a vlada je tijekom godine ograničila slobodu izražavanja, među ostalim u medijima. (...)

Mnogi u području novinarstva izvijestili su da su vladin progon novinara koji zastupaju oporbu i neovisnih novina te zatvaranje novinara tijekom prethodne tri godine ometali slobodu govora i da je autocenzura bila raširena zbog straha da će kritiziranje vlade dovesti do odmazde. (...) Vlada je osudila i kaznila stotine osoba zbog ostvarivanja prava na slobodu izražavanja. Prema anketi koju je proveo Reuters 2018. kao dio svojeg izvješća „Izvješće o digitalnim vijestima: Dodatno izvješće za Tursku” (engl. *Digital News Report: Turkey Supplementary Report*), 65 % ispitanika u Turskoj izjavilo je da su „...zabrinuti da bi zbog otvorenog izražavanja svojih stajališta na internetu mogli imati problema s vlastima.”

Izražavanje kritičkih stavova prema vladi često je bilo predmet kaznenih prijava zbog navodne povezanosti s terorističkim skupinama ili terorizmom. (...)

Vlada je često zatvorene novinare koji su radili za novine na kurdskom jeziku ili publikacije koje navodno podržavaju Gulena kategorizirala kao „teroriste”, tvrdeći da su povezani s PKK-om i gulenističkim pokretom. (...)

Nepoznat broj novinara bio je izvan zemlje i nije se vratio zbog straha od uhićenja, prema Udruzi novinara. Još stotine ih je ostalo bez posla nakon što je vlada zatvorila više od 200 medijskih kuća navodno povezanih s PKK-om ili gulenističkim pokretom, većinom od 2016. do 2017., kao dio odgovora na pokušaj državnog udara 2016.

Sloboda izražavanja: Pojedinci u mnogim slučajevima nisu mogli kritizirati državu ili vladu javno, bez rizika od građanskih ili kaznenih tužbi ili istrage, a vlada je ograničila izražavanje pojedincima naklonjenima određenim stajalištima u području vjere, politike i kulture. Ponekad su oni koji pišu ili govore o osjetljivim temama ili na način koji je kritičan prema vladi bili suočeni s istragom, novčanim kaznama, kaznenim prijavama, gubitkom posla i zatvorskim kaznama (...)

Novine i mediji, uključujući internetske medije: Vodeći tiskani mediji i televizijske postaje većinom su bili pod kontrolom provladinih holding društava pod velikim utjecajem vladajuće stranke. Reporteri bez granica procijenili su da je vlada uspjela nametnuti svoj utjecaj u upravi 90 % najgledanijih televizijskih postaja i najčitanijih dnevnih novina. Samo mali dio dobiti holding društava potjecao je iz prihoda od medija, a njihovi drugi komercijalni interesi ometali su neovisnost medija, poticali ozračje autocenzure i ograničili opseg javne rasprave. (...)

Zbog vladina progona neovisnih novinara sloboda medija bila je ograničena tijekom cijele godine. U travnju 2018., 14 osoba povezanih s vodećim neovisnim novinama *Cumhuriyet* osuđeno je zbog pomaganja terorističkim organizacijama, pri čemu je njihovo izvješćivanje navedeno kao dokaz, i osuđeno na zatvorsku kaznu u trajanju od

PRESUDA D protiv BUGARSKE

tri do sedam godina. Sud ih je osudio na uvjetnu kaznu i zabranio im da putuju u inozemstvo do završetka žalbenog postupka. U travnju se šestero okrivljenika vratilo u zatvor nakon što je žalbeni sud potvrdio osudu. Nakon odluke Vrhovnog žalbenog suda u rujnu, kojom je većina predmeta odbijena, samo jedan bivši član uredništva ostao je u zatvoru, ali i dalje su vrijedile zabrane putovanja za ostale. Originalni sud ukinuo je odluku Vrhovnog žalbenog suda i održao ponovno suđenje za 13 izvornih okrivljenika u studenome, pri čemu je jednog oslobodio i presudio protiv odluke Vrhovnog žalbenog suda za ostalih 12. Postupak je nastavljen i krajem godine jer su okrivljenici podnijeli žalbe protiv te odluke.

Među novinarima čija su se pritvaranja smatrala politički motiviranima bilo je četvero novinara i urednika koji su radili za danas zatvorene novine *Zaman* povezane s gulenističkim pokretom. Njih su vlasti uhitile 2016. i ostali su u pritvoru zbog optužbi za terorizam i upletenost u državni udar. Međunarodne organizacije za ljudska prava osudile su kažnjavanje šestero drugih novinara osuđenih na doživotan zatvor 16. veljače zbog navodnih veza s pokušajem državnog udara 2016. Sudovi su 6. srpnja osudili još šestero novinara povezanih s ugašenim novinama *Zaman* na temelju optužbi za terorizam i proglasili zatvorsku kaznu u trajanju od osam do više od 10 godina. U nekoliko slučajeva vlada je novinarima zabranila da otputuju izvan zemlje.

PRAVO

I. NAVODNE POVREDE ČLANKA 3. I 13. KONVENCIJE

87. Podnositelj zahtjeva prigovara bugarskim nadležnim tijelima zbog toga što su odbila pokrenuti postupak azila u njegovo ime i zbog toga što su ga vratila u Tursku i time ga izložila stvarnom riziku od zlostavljanja. Poziva se na članke 3. i 13. Konvencije koji glase kako slijedi:

Članak 3.

„Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.”

Članak 13.

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u (...) Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.”

88. Uzimajući u obzir prirodu i sadržaj tvrdnji koje je izrazio podnositelj zahtjeva u ovom predmetu, Sud smatra da se mogu zajedno analizirati prigovori na temelju članka 3. i 13.

A. Dopuštenost

1. *Tvrđnje stranaka*

89. Vlada iznosi prigovor o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava i pritom tvrdi da je podnositelj zahtjeva propustio podnijeti zahtjev za zaštitu na temelju članka 4. zakona o izbjeglicama (stavak 57 ove presude). Tvrdi da je, prema toj odredbi, podnositelj zahtjeva bio obvezan odmah se prijaviti bugarskim nadležnim tijelima i navesti razloge zbog kojih je nezakonito prešao granicu. Prema mišljenju Vlade, podnositelj zahtjeva trebao je opravdati tvrdnju da su mu život i sloboda ugroženi u zemlji iz koje je došao, i ti bi razlozi bili temelj za zahtjev za zaštitu u Bugarskoj. Vlada navodi da je umjesto toga podnositelj zahtjeva pokušao proći kroz Bugarsku kako bi otišao u neku drugu zemlju Europske unije, bez podnošenja zahtjeva za zaštitu u Bugarskoj.

90. Vlada dodaje da, kad je riječ o događajima koji su uslijedili nakon što su rumunjska i zatim bugarska tijela privela podnositelja zahtjeva, spis ne sadrži nijedan dokaz koji pokazuje da je podnositelj zahtjeva ili jedan od njegovih suputnika turskog državljanstva zatražio azil ili neku drugu mjeru zaštite bilo od bugarskih ili rumunjskih nadležnih tijela. Ističe da su, dok su podnositelj zahtjeva i njegovi suputnici bili u pritvoru, bugarska nadležna tijela osigurala prijevod na jezike koje oni razumiju. Smatra da je stoga očigledno da je podnositelj zahtjeva, usmenim i pisanim putem, dobio potrebne informacije o svojoj situaciji i mogućnostima koje mu se nude. Vlada iz toga zaključuje da ne postoji konkretan razlog koji bi upućivao na to da je podnositelj zahtjeva bio izuzet od obveze da iscrpi pravna sredstva dostupna u Bugarskoj, u skladu s međunarodnim normama u području zaštite primjenjivima u ovom predmetu.

91. Podnositelj zahtjeva odgovora da nije imao djelotvoran pristup nacionalnom postupku traženja azila. Prije svega navodi da mu bugarska tijela ni u jednom trenutku tijekom pritvora nisu dala informacije o tom postupku. Zatim tvrdi da se usmenim i pisanim putem izjasnio da želi podnijeti zahtjev za azil čim je stupio u kontakt s bugarskim nadležnim tijelima i nekoliko puta nakon toga (stavci 20 – 22 ove presude). Tvrdi da nije mogao podnijeti svoj zahtjev jer je bio u pritvoru na bugarskom državnom području i jer nadležna tijela nisu ispunila svoju obvezu da prenesu njegov zahtjev Nacionalnoj agenciji za izbjeglice. Osim toga, tvrdi da su mu nadležna tijela uskratila pravo na pomoć odvjetnika i tumača tijekom tog postupka te da su ga prebrzo vratila u Tursku. Tvrdi da mu nisu omogućila ni da razgovara s odvjetnikom po svojem izboru ili s nevladinom organizacijom koji su mogli preuzeti njegovu pravnu zaštitu.

92. Podnositelj zahtjeva tvrdi da je više puta u 24 sata tijekom kojih je bio zadržan na bugarskom državnom području bio prisiljen potpisati dokumente napisane na bugarskom koji mu nisu bili prevedeni. Smatra da je riječ o službenim dokumentima koji su ispunjeni u žurbi, što potvrđuju određene

pogreške i propusti, primjerice nedosljednost dviju verzija dokumenta koji su sadržavali informacije o njegovim pravima ili propust da se izdaju rješenja o pritvoru u centru u Ljubimecu (stavak 29 ove presude). Stoga smatra da se iz tih dokumenata ne može valjano zaključiti da se odrekao svojeg prava da traži međunarodnu zaštitu u Bugarskoj.

2. Ocjena Suda

93. Sud primjećuje da se srž prigovora koji je istaknula Vlada odnosi na pitanje je li podnositelj zahtjeva podnio zahtjev za međunarodnu zaštitu koji se mogao razmotriti u okviru domaćeg postupka. Smatra da je to pitanje usko povezano s tvrdnjama podnositelja zahtjeva da je zbog vraćanja u Tursku i propusta bugarskih nadležnih tijela da zasebno ocijene njegov slučaj bio izložen riziku od pritvora, zlostavljanja i kaznenog progona za koje je jedini razlog njegovo obavljanje profesionalne djelatnosti novinara u medijskoj grupaciji koja se smatra kritičnom prema trenutnoj vlasti. Sud usto napominje da se verzije činjenica koje su iznijele stranke u vezi s pitanjem jesu li bugarska nadležna tijela razmotrila te točke znatno razlikuju. Smatra da se analiza prigovora koji je iznesen u tom pogledu treba spojiti s ispitivanjem osnovanosti prigovora na temelju članaka 3. i 13. Konvencije.

94. Sud primjećuje da ovi prigovori nisu očigledno neosnovani ni nedopušteni na temelju nekog drugog razloga iz članka 35. Konvencije i stoga ih proglašava dopuštenima.

B. Osnovanost

1. Podnositelj zahtjeva

95. Podnositelj zahtjeva prije svega tvrdi da je izrazio želju za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Bugarskoj, prvo nakon što je uhićen na bugarsko-rumunjskoj granici, zatim za vrijeme pritvora 14. i 15. listopada 2016. Izjavljuje da je osim usmenih izjava predao i pisani zahtjev za azil, bez datuma, čiju kopiju nije dobio. Podnositelj zahtjeva dodaje da dokument koji je Vlada podnijela u ovom predmetu pokazuje da je iznio razloge za traženje azila, za koje tvrdi da su ih bugarska nadležna tijela primila na znanje, posebice njegov strah povezan s činjenicom da ga je policija tražila nakon što je bio otpušten sa svojeg radnog mjesta novinara u medijskom grupaciji koja se smatrala kritičnom prema trenutnoj vlasti (stavak 35 ove presude). Kad je riječ o ostalim dokumentima koje je predstavila Vlada, podnositelj zahtjeva tvrdi da nije mogao razumjeti njihov sadržaj, da nije dobio pomoć tumača u trenutku kad ih je potpisivao i da oni ne sadrže informacije iz kojih se može zaključiti da nije htio tražiti zaštitu ili da je zaštitu odbio (vidi stavke 91 i 92 ove presude).

96. Podnositelj zahtjeva zatim navodi da su bugarska nadležna tijela raspolagala s dovoljno podataka koji su potkrepljivali i objašnjavali njegov

strah. Posebno dodaje da su svi njegovi suputnici naveli slične razloge kako bi opravdali bijeg iz svoje zemlje podrijetla (stavci 36 – 37 ove presude). Osim toga, kako tvrdi podnositelj zahtjeva, bugarska nadležna tijela bila su obaviještena putem turskog konzulata u Burgasu da su turska nadležna tijela sumnjala na to da su podnositelj zahtjeva i njegovi suputnici umiješani u pokušaj državnog udara i da su simpatizeri Fetullaha Gülena (stavak 39 ove presude).

97. S obzirom na to, podnositelj zahtjeva tvrdi da je bilo poznato, u trenutku njegova vraćanja, da je opća situacija u Turskoj nakon pokušaja državnog udara i proglašenja izvanrednog stanja bila toliko problematična da su osobe identificirane kao protivnici aktualnog političkog režima i osumnjičene da podržavaju Fetullaha Gülena, uključujući novinare, bile izložene riziku od neopravdanih povreda njihovih prava zaštićenih Konvencijom. Dodaje da su to potvrđivala mnoga međunarodna izvješća (stavci 78 i dalje ove presude). Smatra da nacionalna nadležna tijela nisu mogla tvrditi da nemaju dovoljno informacija o tim događajima jer se o tome izvješćivalo na međunarodnoj razini.

98. U tom pogledu, podnositelj zahtjeva također se oslanja na činjenicu da su otprilike dva mjeseca prije spornih događaja bugarski mediji i pučki pravobranitelj Republike oštro kritizirali vraćanje jednog turskog državljanina optuženog za pripadnost pokretu *FETÖ/PDY*, posebno u kontekstu izvanrednog stanja, što je pobuđivalo sumnje kad je riječ o poštovanju prava koja proizlaze iz Konvencije (stavak 65 ove presude). Podnositelj zahtjeva usto smatra da se bugarska država ne može jednostavno oslanjati na obvezu koja se nameće Turskoj da poštuje svoje obveze koje proizlaze iz Konvencije, čak i za vrijeme izvanrednog stanja, nego da i ona mora poštovati svoje obveze kao država ugovornica. Smatra da se od bugarskih nadležnih tijela moglo očekivati da procijene, s obzirom na dostupne informacije, situaciju u okviru izvanrednog stanja u Turskoj i s tim povezane mjere kako bi utvrdila je li podnositelj zahtjeva izložen riziku od neopravdanih povreda njegovih prava koja su zaštićena člankom 3. Konvencije. Ističe da nijedan bugarski državni službenik koji je bio u kontaktu s njim i njegovim suputnicima nije pristupio takvoj procjeni. Podnositelj zahtjeva okarakterizirao je taj navodni propust da se provede procjena namjernim, posebice uzimajući u obzir informacije kojima su prema njemu raspolagala bugarska nadležna tijela u vezi s političkom situacijom u Turskoj koja je prethodno opisana.

99. Naposljetku, podnositelj zahtjeva navodi da međunarodna izvješća objavljena nakon njegova vraćanja u Tursku potvrđuju postojanje progona i proizvoljnog pritvaranja novinara koji su počinjeni pod izlikom privremenog izvanrednog stanja, što je činjenica iz koje proizlazi njegov konkretan slučaj.

100. Isto tako, s obzirom na činjenične okolnosti koje iznosi (stavci 19 – 28) i njegovo očitovanje (stavci 95–99 ove presude), podnositelj zahtjeva bugarskim nadležnim tijelima prigovara, na temelju članka 13. da su ga

spriječili da pristupi domaćim postupcima putem kojih je mogao predstaviti svoj prigovor na temelju članka 3. Navodi da mu je pristup tim postupcima bio onemogućen osobito uzimajući u obzir postupanja nadležnih tijela koja su ga pritvorila i pokrenula njegovo žurno vraćanje u Tursku. Ističe da je tijekom spornih događaja neprestano bio u prisutnosti službenika bugarskih nadležnih tijela kojima je, više puta usmeno i jednom pisanim putem, iznio želju da podnese zahtjev za azil. Dodaje da je zbog kratkog vremena koje je proteklo od njegova pokušaja da ostvari svoja prava putem postupka namijenjenog tražiteljima azila i njegova vraćanja u Tursku bila isključena mogućnost da nadležna tijela razmotre njegov zahtjev za azil.

2. Vlada

101. Vlada objašnjava da spis sadrži dovoljno dokaza za koje smatra da nedvojbeno, jasno i nedvosmisleno pokazuju da podnositelj zahtjeva nije namjeravao zatražiti zaštitu u Bugarskoj kako bi otklonio strah za vlastiti život u Turskoj koji je tvrdio da proživljava i da nije podnio zahtjev za zaštitu u tom pogledu za vrijeme boravka u pritvoru. Vlada smatra da je jedina informacija koju je podnositelj zahtjeva prenio bugarskim nadležnim tijelima u vezi sa svojom osobnom situacijom bila njegova želja da napusti Tursku kako bi otišao u Njemačku jer je izgubio svoj posao novinara. Vlada zaključuje da je jedini cilj podnositelja zahtjeva bio proći kroz Bugarsku.

102. Osim toga, Vlada objašnjava da je u trenutku spornih događaja podnositelj zahtjeva dobio prijevod dokumenata putem kojih je bio obaviješten o svojim pravima u vezi s uhićenjem, pritvorom i vraćanjem u Tursku.

103. Vlada dodaje da u trenutku spornih događaja ništa nije upućivalo na to da postoje ozbiljni razlozi da se vjeruje da je podnositelj zahtjeva izložen stvarnom i osobnom riziku u slučaju povratka u svoju zemlju podrijetla.

104. Prema mišljenju Vlade, podnositelj zahtjeva nije rekao bugarskim nadležnim tijelima da bi u slučaju povratka u Tursku bio izložen postupanju protivnom članku 3., što bi, u tom slučaju, bilo potaknulo nadležna tijela da pokrenu odgovarajuću procjenu situacije i donesu mjere za izbjegavanje tog rizika. Konkretno, Vlada tvrdi da podnositelj zahtjeva nije izjavio ni bugarskim nadležnim tijelima ni pred Sudom da postoje dokumenti koji potvrđuju da je bio podvrgnut nečovječnom i ponižavajućem postupanju prije napuštanja Turske. Nije izjavio ni da su njemu bliske osobe u Turskoj bile podvrgnute takvom postupanju. Podnositelj zahtjeva nije priopćio da je autor objava i izjava u turskim medijima koje neosporno dokazuju da pripada kategoriji osoba izloženih prijetnjama. S obzirom na to, prema mišljenju Vlade, osim informacija iz međunarodnih izvora u vezi sa situacijom u Turskoj, bugarska nadležna tijela nisu imala razloga smatrati da bi vraćanje podnositelja zahtjeva u njegovu zemlju njega izložilo stvarnom riziku od povrede njegovih prava zaštićenih člankom 3.

105. Vlada usto tvrdi da su se sporni događaji odvijali samo otprilike tri mjeseca nakon proglašenja izvanrednog stanja u Turskoj zbog pokušaja državnog udara. Dodaje da je u načelu riječ o izvanrednoj i privremenoj mjeri koja se ne protivi Konvenciji. Navodi da je Turska, kao ugovorna stranka Konvencije, koja ima odgovornost štiti prava osoba pod njezinom nadležnošću u skladu s člankom 3., čak i u situaciji izvanrednog stanja, tome bila u potpunosti predana.

106. Naposljetku, kad je riječ o mogućnosti da podnositelj zahtjeva iskoristi djelotvorno pravno sredstvo u Bugarskoj, kako je predviđeno člankom 13., i da pred domaćim nadležnim tijelima iznese prethodno navedene tvrdnje, Vlada upućuje na postupke definirane u zakonu o azilu i izbjeglicama (stavci 57– 59 ove presude). Ponavlja da smatra da podnositelj zahtjeva nije iskoristio te postupke, koji bi mu, prema potrebi, omogućili dobivanje statusa izbjeglice ili međunarodne zaštite.

C. Ocjena Suda

107. Sud prvo napominje da se, uzimajući u obzir elemente spisa i zapažanja stranaka, ključno pitanje na koje je potrebno odgovoriti u ovom predmetu odnosi na to je li podnositelj zahtjeva zatražio međunarodnu zaštitu u Bugarskoj i pritom nadležnim tijelima te države priopćio, barem u osnovi, da strahuje od toga da će mu u slučaju povratka u Tursku biti povrijeđena prava zaštićena člankom 3. i, ako se to potvrdi, je li taj zahtjev razmotren u okviru nacionalnog postupka koji je usklađen sa zahtjevima koji proizlaze iz članka 13. Potrebno je napomenuti da stranke predstavljaju činjenice i tumače dokumente priložene spisu na različite načine.

1. Opća načela koja se odnose na udaljšavanje stranaca

a) s obzirom na članak 3.

108. Načela primjenjiva na udaljšavanje stranaca s obzirom na članak 3. iznesena su u presudama *J. K. i drugi protiv Švedske* ([VV], br. 59166/12, stavci 77. – 105., 23. kolovoza 2016.) i *F. G. protiv Švedske* [VV], br. 43611/11, stavci 110. – 127., 23. ožujka 2016.).

109. Sud posebno podsjeća na to da je više puta prepoznao važnost načela zabrane prisilnog vraćanja (vidi, primjerice, *M. S. S. protiv Belgije i Grčke* [VV], br. 30696/09, stavak 286., ECHR 2011, i *M. A. protiv Cipra*, br. 41872/10, stavak 133., ECHR 2013 (izvadci)). Opravdana nastojanja država da spriječe sve češće pokušaje zaobilaženja ograničenja u području imigracije ne smiju dovesti do toga da zaštita zajamčena Konvencijom, osobito člankom 3., postane neučinkovita (*N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], br. 8675/15 i 8697/15, stavak 184., 13. veljače 2020., s navedenim referencama). Protjerivanje stranca od strane države ugovornice može dovesti do poteškoća u pogledu članka 3. Konvencije ako se opravdano vjeruje da bi

dotična osoba u zemlji odredišta mogla biti izložena mučenju ili nečovječnom i ponižavajućem postupanju ili kazni. U tom slučaju, članak 3. podrazumijeva obvezu prema kojoj se predmetna osoba ne smije protjerati u tu zemlju (vidi, među ostalim, *M. S. S. protiv Belgije i Grčke*, prethodno navedeni predmet, stavak 365., *F. G. protiv Švedske*, stavak 111., i *J. K. i drugi protiv Švedske*, prethodno navedeni predmet, stavak 79.).

110. Glavno pitanje koje Sud postavlja u predmetima koji se odnose na protjerivanje tražitelja azila jest postoje li „djelotvorna pravna sredstva koja štite tražitelje azila od samovoljnog prisilnog vraćanja, izravnog ili posrednog, u zemlju iz koje je dotična osoba pobjegla” (*J. K. i drugi protiv Švedske*, prethodno navedeni predmet, stavak 78., s navedenim referencama).

111. U takvim predmetima Sud se suzdržava od toga da sam ispituje zahtjeve za međunarodnu zaštitu ili provjerava način na koji države kontroliraju ulazak, boravak i udaljavanje osoba koje nisu njihovi državljani. Nacionalna nadležna tijela su ta koja su prije svega odgovorna za provedbu i potvrdu zajamčenih prava i sloboda te su stoga obvezna razmotriti strah koji izražavaju podnositelji zahtjeva i procijeniti rizike kojima bi oni mogli biti izloženi u slučaju povratka u zemlju odredišta u pogledu članka 3. To proizlazi iz načela supsidijarnosti koje je temelj sustava Konvencije. Načelo supsidijarnosti navedeno je u članku 13. i članku 35., stavku 1. Konvencije (*J. K. i drugi protiv Švedske*, stavak 84., prethodno navedeno). Stoga se, u takvoj vrsti predmeta, obveza zaštite integriteta dotičnih osoba koja se nameće nadležnim tijelima na temelju članka 3. provodi u prvom redu putem odgovarajućih postupaka koji omogućuju takvo razmatranje (*F. G. protiv Švedske*, stavak 117., prethodno navedeno).

112. U okviru tih postupaka, obvezu utvrđivanja i ocjene svih činjenica mjerodavnih za slučaj tijekom postupka azila dijele tražitelj azila i tijela nadležna za imigraciju. Tražitelj azila u pravilu je jedina stranka koja može pružiti informacije o svojoj osobnoj situaciji. U tom pogledu, teret dokazivanja treba u načelu snositi toj osobi, koja treba što prije dostaviti sve podatke koji se odnose na njezinu osobnu situaciju kojima će potkrijepiti svoj zahtjev za međunarodnu zaštitu (*J. K. i drugi protiv Švedske*, prethodno navedeno, stavak 96.). Međutim, uzimajući u obzir apsolutnu narav prava zajamčenog člankom 3. Konvencije i ranjivu situaciju u kojoj se često nalaze tražitelji azila, ako je određena država ugovornica obaviještena o činjenicama koje se odnose na određenog pojedinca i prema kojima on, protivno toj odredbi, može biti izložen riziku od zlostavljanja u slučaju povratka u predmetnu zemlju, obveze koje se državama nameću na temelju članka 3. Konvencije podrazumijevaju da nadležna tijela procjenjuju taj rizik po službenoj dužnosti (*F. G. protiv Švedske*, prethodno navedeno, stavak 127.).

113. Kad je riječ o procjeni opće situacije koja vlada u određenoj zemlji, nacionalna nadležna tijela koja razmatraju zahtjev za međunarodnu zaštitu imaju potpun pristup tim informacijama. Zbog toga nacionalna tijela nadležna za imigraciju trebaju po službenoj dužnosti utvrditi kakva je opća situacija u

određenoj zemlji (*J. K. i drugi protiv Švedske*, prethodno navedeno, stavak 98. ; vidi i *F. G. protiv Švedske*, prethodno navedeno, stavak 126.).

b) s obzirom na članak 13.

114. Sud podsjeća na to da članak 13. jamči postojanje pravnog sredstva u domaćem pravu koje omogućuje prijavu povreda prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. Stoga, čak i ako države ugovornice imaju određenu slobodu procjene kad je riječ o načinu poštovanja obveze koja im se nameće tom odredbom, u domaćem pravu treba postojati pravno sredstvo u okviru kojeg nadležno državno tijelo može razmotriti prigovore koje je „moguće braniti” na temelju Konvencije i propisati primjereno obeštećenje. Opseg obveze koja proizlazi iz članka 13. razlikuje se ovisno o prirodi prigovora na temelju Konvencije, ali pravno sredstvo mora u svakom slučaju biti „djelotvorno” u praksi i u pravu, što posebice znači da se njegovo ostvarivanje ne smije spriječiti na neopravdan način djelovanjem ili propustima državnih tijela (vidi, među ostalim, *De Tommaso protiv Italije* [VV], br. 43395/09, stavak 179. – 180, 23. veljače 2017.).

115. „Djelotvornost” određenog „pravnog sredstva” u smislu članka 13. ne ovisi o izvjesnosti povoljnog ishoda za podnositelja zahtjeva. Isto tako, „državno tijelo” koje je navedeno u toj odredbi ne mora biti pravosudno tijelo, ali ovlasti i jamstva tog tijela uzimaju se u obzir prilikom procjene djelotvornosti pravnog sredstva koje se pred njim podnosi. Osim toga, skup pravnih sredstava koja su dostupna u domaćem pravu može ispuniti zahtjeve članka 13., čak i ako nijedno od njih samostalno ne odgovara u potpunosti tom zahtjevu (vidi, među ostalim, *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavak 157., ECHR 2000-XI).

116. Iz sudske prakse proizlazi da prigovor podnositelja zahtjeva u kojem navodi bi ga vraćanje u treću zemlju izložilo postupanju zabranjenom na temelju članka 3. Konvencije „neophodno mora biti predmetom pomnog ispitivanja od strane 'nacionalnog tijela’” (*Chamaïev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, br. 36378/02, stavak 448., ECHR 2005-III ; vidi i *Jabari protiv Turske*, br. 40035/98, stavak 39., ECHR 2000-VIII). To načelo navelo je Sud da presudi kako pojam „djelotvornog pravnog sredstva” u smislu članka 13. u vezi s člankom 3. zahtjeva, s jedne strane, „neovisno i strogo ispitivanje” svakog prigovora koji je iznijela osoba u takvoj situaciji, o postojanju „značajnih razloga za bojazan od stvarne opasnosti postupanja protivnog članku 3.” i, s druge strane, „mogućnost obustave provedbe osporene mjere” (prethodno navedene presude, stavak 460. odnosno stavak 50. i presuda *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], br. 27765/09, stavak 198., ECHR 2012). Osim toga, Sud je već potvrdio da nedostatak pristupa informacijama predstavlja glavnu prepreku pokretanju postupaka azila (*M. S. S. protiv Belgije i Grčke*, prethodno navedeno, stavak 304.). Ponavlja da je osobama na koje se odnosi mjera udaljavanja, čije su posljedice potencijalno nepovratne, važno zajamčiti pravo na dobivanje dovoljne količine

informacija koje im omogućuju djelotvoran pristup postupcima i potkrepljivanje prigovora (*Hirsi Jamaa i drugi*, prethodno navedeno, stavak 204.). Naposljetku, činjenica da je podnositelj zahtjeva propustio izričito zatražiti azil, uzimajući u obzir okolnosti koje upućuju na sustavno nepoštovanje ljudskih prava, ne oslobađa državu od poštovanja njezinih obveza na temelju članka 3. Konvencije (ibid., stavak 133.).

2. Primjena navedenih načela u ovom predmetu

117. Sud prije svega napominje da podnositelj zahtjeva u ovom predmetu, novinar turskih dnevnih novina *Zaman* koji je otpušten nakon stavljanja tog dnevnika pod nadzor države a najkasnije nakon pokušaja državnog udara (stavci 13 i 35 ove presude), tvrdi da su ga bugarska nadležna tijela izložila riziku od povrede njegovih prava zaštićenih člankom 3. Podnositelj zahtjeva navodi da te rizike objašnjava njegova osobna situacija razmatrana u kontekstu uvjeta koji su vladali u Turskoj nakon pokušaja državnog udara, a posebno mjera donesenih u pogledu novinara u okviru izvanrednog stanja.

118. Sud smatra, uzimajući u obzir poseban kontekst tog razdoblja u Turskoj (stavci 78 i dalje ove presude), da treba istražiti je li podnositelj zahtjeva o svojim strahovima obavijestio bugarska tijela prije nego što je vraćen u Tursku i, ako se to potvrdi, jesu li bugarska tijela, prije nego što su ga predala turskim tijelima 15. listopada 2016., na odgovarajući način procijenila postoji li rizik da se njegovi strahovi ostvare (vidi, *mutatis mutandis*, *Babajanov protiv Turske*, br. 49867/08, stavak 43., 10. svibnja 2016., *Amerkhanov protiv Turske*, br. 16026/12, stavak 52., 5. lipnja 2018. i *M. A. i drugi protiv Litve*, n° 59793/17, stavak 105., 11. prosinca 2018.). Sud u vezi s tim dodaje da se, radi učinkovitog ispunjenja obveza države koje proizlaze iz članka 3., osobi koja traži međunarodnu zaštitu mora zajamčiti da neće biti vraćena u svoju zemlju podrijetla dok se njezine tvrdnje temeljito ne ispituju (*M. K. i drugi protiv Poljske*, br. 40503/17 i dva druga zahtjeva, stavak 179., 23. srpnja 2020.). Sud prima na znanje tvrdnju Vlade da bugarsko pravo predviđa postupke koji omogućuju ispitivanje takvih tvrdnji i stoga pristup statusu izbjeglice ili humanitarnoj zaštiti (stavak 106 ove presude). Sud smatra primjerenim napomenuti da odredbe prava Europske unije u području azila izričito obuhvaćaju načelo zabrane prisilnog vraćanja (stavci 69–71 ove presude). Te odredbe: (i) imaju jasan cilj svim tražiteljima azila zajamčiti djelotvoran pristup postupcima koji omogućuju procjenu njihovih zahtjeva za međunarodnu zaštitu (*Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, br. 16643/09, stavak 169., 21. listopada 2014.) i (ii) obvezuju državu da osobama koje su podnijele zahtjev za međunarodnu zaštitu zajamče mogućnost da ostanu u predmetnoj državi dok se njihov zahtjev ne ispita (*M. K. i drugi protiv Poljske*, prethodno navedeno, stavak 181.).

119. Bugarsko pravo izričito predviđa da nadležna tijela koja osiguravaju kontrolu na granicama imaju obvezu primiti zahtjeve za azil podnesene na

granici. Naime, sekundarno pravo i zakonodavstvo propisuju da su, kad granična policija primijeti naznake da pritvorena osoba želi podnijeti zahtjev za međunarodnu zaštitu, ta tijela obvezna toj osobi pružiti informacije o postupcima i osigurati prijevod. Zahtjev i sva dokumentacija sastavljena za vrijeme pritvora izravno se, svim raspoloživim sredstvima komunikacije, prosljeđuju Državnoj agenciji za izbjeglice (stavci 59 –60 ove presude). Zakonom se graničnoj policiji ne dopušta da odbije zahtjev za zaštitu ili da odlučuje o pitanju treba li ispitati osnovanost zahtjeva. Takvu odluku isključivo može donijeti Nacionalna agencija za izbjeglice (stavak 58 ove presude).

a) Pitanje je li podnositelj zahtjeva bugarskim nadležnim tijelima izrazio strah da će biti podvrgnut postupanju protivnom članku 3. u slučaju povratka u Tursku

120. Osnovno neslaganje stranaka u ovom predmetu odnosi se na pitanje je li podnositelj zahtjeva zbilja izrazio svoju želju da zatraži međunarodnu zaštitu u Bugarskoj, izražavajući svoj strah da će biti podvrgnut zlostavljanju ako se vrati u svoju zemlju (stavci 95 i 101 ove presude).

121. Sud napominje da je podnositelj zahtjeva ušao na bugarsko državno područje na nezakonit način preko južne granice zemlje, koja je zajednička Turskoj i Bugarskoj, i da je prošao kroz zemlju sve do sjeverne granice, koja odvaja Bugarsku i Rumunjsku, bez nastojanja da stupi u kontakt s imigracijskim službama. Ne tvrdi da se odmah htio prijaviti bugarskim nadležnim tijelima na južnoj granici. Sud može priznati, na temelju pisanih objašnjenja podnositelja zahtjeva kako ih je predstavila Vlada (stavak 35 ove presude), i čiji sadržaj podnositelj zahtjeva ne osporava da je on, kao dio skupine osoba, htio proći kroz Bugarsku kako bi stigao u Njemačku. Stoga isprva nije imao namjeru zatražiti azil u Bugarskoj.

122. Međutim, čitajući verziju činjenica koju je iznio podnositelj zahtjeva, Sud napominje da se čini da je podnositelj zahtjeva, nakon što ga je bugarska policija uhitila i stavila u pritvor na postaji granične policije, htio promijeniti svoju strategiju izrazivši, prilikom uhićenja, želju da podnese zahtjev za zaštitu u Bugarskoj (stavak 20 ove presude). Tvrdi da je ponovno izrazio svoju želju usmenim putem i zatim nekoliko puta prilikom smjena policijskih službenika, kao i prilikom dolaska u centar u Ljubimecu (stavci 21 i 26 ove presude). Dodaje da je formalizirao svoj zahtjev za azil u pisanom dokumentu koji je predao tijelima granične policije u gradu Ruseu i čiju kopiju nije dobio (stavak 22 ove presude). U svojoj verziji Vlada osporava te tvrdnje. Ističe da, prema pisanim dokumentima spisa i internoj istrazi koju je provelo Ministarstvo unutarnjih poslova, podnositelj zahtjeva, kao ni njegovi turski suputnici uhićeni na bugarsko-rumunjskoj granici, ni u jednom trenutku od svojeg uhićenja do predaje turskim tijelima nisu zatražili zaštitu u Bugarskoj (stavak 101 ove presude).

123. Sud u tom pogledu napominje da nijedan dokaz priložen spisu koji su priredila domaća nadležna tijela i predstavila Sudu ne dokazuje ni postojanje izričitog zahtjeva za zaštitu koji je podnositelj zahtjeva uputio nadležnim tijelima i koji se temelji na njegovu strahu ni izričitu izjavu podnositelja zahtjeva da ne želi podnijeti zahtjev za azil.

124. Smatra da nije potrebno pridati posebnu važnost nedostatku izričitog zahtjeva u zapisanim izjavama podnositelja zahtjeva koje je iznio bugarskim nadležnim tijelima, s obzirom na odsutnost tumača koji bi zajamčio da su sve izjave propisno zabilježene. Naime, Sud primjećuje da pomoć tumača nije bila osigurana za vrijeme trajanja pritvora i prilikom sastavljanja mnogih dokumenata koje je podnijela Vlada. Vlada ne osporava te okolnosti. Čak i ako se iz očitovanja obiju stranaka može zaključiti da se u Ruseu ili Ljubimecu mogla uspostaviti komunikacija uz pomoć službenika sa znanjem turskog ili engleskog, i putem nećaka podnositelja zahtjeva koji govori engleski (stavci 20, 21, 26, 33, 35, 41 i 47 ove presude), Sud ističe važnost tumačenja za pristup postupcima azila (*M. S. S. protiv Belgije i Grčke*, prethodno navedeno, stavak 301.). U ovom je predmetu, za vrijeme pritvora podnositelja zahtjeva sastavljeno nekoliko dokumenata u vrlo kratkom vremenu, i Sud nije uvjeren da je podnositelj zahtjeva mogao shvatiti njihov sadržaj niti da ga je imao vremena razumjeti, čak i uz pomoć službenika koji govore turski ili engleski. Sud u tom pogledu ističe da je pomoć tumača u tim okolnostima ključna, osobito kako bi podnositelj zahtjeva mogao razumjeti što sadrže dokumenti koje je trebao potpisati, kao i radi bilježenja svih njegovih izjava pred domaćim nadležnim tijelima. Osim toga, čini se da je iz interne istrage koju je provelo povjerenstvo koje je ovlastilo Ministarstvo unutarnjih poslova nije proizašao nijedan dokaz u vezi s izjavama policijskih službenika koji su sudjelovali u vraćanju podnositelja zahtjeva. Stoga, Sud primjećuje da je vraćanje provedeno u iznimno kratkom vremenskom razdoblju, protivno domaćem pravu. Međutim, ne smatra nužnim izjasniti se u vezi s pitanjem postoji li pisani dokument o izričitom zahtjevu za zaštitu koji je podnio podnositelj zahtjeva. Sud ne može zanemariti činjenicu da je podnositelj zahtjeva mogao biti u lošem stanju dok je davao izjave bugarskim nadležnim tijelima, nakon što je proveo dug put u prikolici kamiona. Međutim, smatra da su dokumenti koje je priložila Vlada u svakom slučaju dovoljni za analizu iznesenu u nastavku.

125. Iz iskaza podnositelja zahtjeva od 14. listopada 2016. koji je sastavljen na bugarskom i koji Vlada ne osporava (stavak 35 ove presude; vidi i stavak 121 ove presude), Sud ističe sljedeće: „*Radio sam kao novinar u gradu Bozovi. Nakon pokušaja državnog udara otpušten sam iz novina. Promijenio sam adresu i saznao sam da me policija došla tražiti na staroj adresi (...)*”. Sud smatra da se, neovisno o pitanju je li podnositelj zahtjeva podnio izričit zahtjev za zaštitu, i uzimajući u obzir jezične prepreke te izostanak pomoći tumača tijekom spornih događaja, postavlja pitanje jesu li bugarska nadležna tijela iz tih izjava mogla iščitati strah za koji podnositelj

zahtjeva tvrdi da ga je izrazio. Sud podsjeća na to da želja za traženjem azila ne mora biti izražena u posebno određenom obliku (*M. A. i ostali protiv Litve*, prethodno navedeno, stavak 109.). Odlučujući je element izražen strah u vezi s povratkom u određenu zemlju. Slično tomu, Odbor ministara Vijeća Europe preporučio je državama članicama da osiguraju osposobljavanje za granične službenike kako bi im omogućili da prepoznaju i razumiju zahtjeve za azil, čak i u slučajevima kada tražitelji azila ne mogu jasno izraziti svoju namjeru za traženjem azila (stavak 73 ove presude; vidi i *M. A. i drugi protiv Litve*, prethodno navedeno, stavak 109.).

126. Uzimajući u obzir te čimbenike, Sud smatra da, čak i ako objašnjenja podnositelja zahtjeva, kako su zabilježena u podnesenom dokumentu, ne sadrže riječ „azil”, ona upućuju na to da je on turski novinar koji je otpušten u kontekstu izvanrednog stanja proglašenog u Turskoj nakon pokušaja državnog udara i iz njih je osobito vidljiv njegov strah da ga traže tijela kaznenog progona.

127. Sud usto napominje da su tijela nadležna za pritvor podnositelja zahtjeva i ona koja su naredila njegovo vraćanje u Tursku saznala da je turski konzulat u Burgasu prenio informaciju da se podnositelj zahtjeva i njegovi turski suputnici smatraju upletenima u pokušaj državnog udara (stavak 39 ove presude). U priopćenjima za medije i mišljenjima međunarodnih promatrača, uključujući komentare povjerenika za ljudska prava, koji su objavljeni tijekom tri mjeseca koja su prethodila spornim događajima, izražava se ozbiljna zabrinutost kad je riječ o provedbi mjera donesenih u kontekstu izvanrednog stanja, uključujući one usmjerene na novinare. Naime, u nekoliko priopćenja osuđuju se nasilje, odmazda i arbitrarna zatvaranja novinara (stavak 78 i dalje ove presude). Međutim, za vrijeme pritvora i udaljavanja podnositelja zahtjeva i njegovih suputnika, nadležna tijela nisu nastojala analizirati elemente koji su se odnosili na osobnu pozadinu podnositelja zahtjeva zabilježene 14. listopada 2016. s obzirom na opisanu situaciju.

128. S obzirom na to, Sud smatra da su objašnjenja podnositelja zahtjeva zabilježena 14. listopada 2016. (stavak 35 ove presude), kad se pročitaju u odnosu na ostale elemente opisane u prethodnom stavku, bila dovoljna, s obzirom na članak 3., da se zaključi da je on u osnovi izrazio svoj strah policijskim službenicima na bugarskoj granici prije vraćanja u Tursku.

b) Pitanje jesu li nadležna tijela propisno razmotrila strah koji je izrazio podnositelj zahtjeva u vezi s tim da će biti podvrgnut postupanju protivnom članku 3. u slučaju povratka u Tursku

129. Sud podsjeća na to da je u ovom predmetu njegova zadaća utvrditi, uzimajući u obzir činjenice slučaja i prigovore koje je iznio podnositelj zahtjeva u vezi s postupanjem bugarskih nadležnih tijela koje smatra manjkavim, jesu li nadležna tijela uzela u obzir, po službenoj dužnosti i na odgovarajući način, opće informacije dostupne o Turskoj i je li podnositelju

zahtjeva bila ponuđeno dovoljno mogućnosti da zatraži međunarodnu zaštitu u Bugarskoj i da iznese svoju osobnu situaciju (vidi, *mutatis mutandis*, *Ilias i Ahmed protiv Mađarske* [VV], br. 47287/15, stavak 148., 21. studenoga 2019.).

130. Sud primjećuje da ni granični policijski službenici koji su na bugarskom zabilježili navedeni iskaz koji je dao podnositelj zahtjeva i zatim ga prenijeli nadležnima, ni regionalni ravnatelj granične policije u Ruseu, koji je propisao prisilnu mjeru „prisilnog vraćanja na granice Republike Bugarske”, ni Nacionalni centar za borbu protiv nezakonite migracije, ni ravnatelj Uprave za migracije Ministarstva unutarnjih poslova koji je naredio vraćanje na granicu nisu smatrali da objašnjenja podnositelja zahtjeva upućuju na potrebu za međunarodnom zaštitom. Sud u tom pogledu navodi da Vlada u svom očitovanju objašnjava da nije pokrenut nijedan postupak pred tijelima nadležnima za međunarodnu zaštitu.

131. Sud podsjeća na to da, uzimajući u obzir apsolutnu narav prava zajamčenog člankom 3. Konvencije i ranjivu situaciju u kojoj se često nalaze tražitelji azila, ako je određena država ugovornica obaviještena o činjenicama koje se odnose na određenog pojedinca i prema kojima on, protivno toj odredbi, može biti izložen riziku od zlostavljanja u slučaju povratka u predmetnu zemlju, obveze koje se državama nameću na temelju članka 3. Konvencije podrazumijevaju da nadležna tijela procjenjuju taj rizik po službenoj dužnosti. To se posebno odnosi na situacije u kojima su nacionalna nadležna tijela obaviještena o tome da je tražitelj azila vjerojatno dio skupine koja je sustavno izložena zlostavljanju i opravdano se vjeruje u postojanje tog zlostavljanja i njegovu pripadnost ciljanoj skupini (*F. G. protiv Švedske* prethodno navedeno, stavak 127.). Uzimajući u obzir prethodno navedene elemente, prema kojima su bugarska nadležna tijela raspolagala s dovoljno informacija koje su upućivale na to da je podnositelj zahtjeva uistinu proživljavao strah s obzirom na članak 3., očit izostanak ispitivanja njegove situacije začuđuje Sud.

132. Nadalje, potrebno je napomenuti da, kad je riječ o postupovnim jamstvima, podnositelj zahtjeva ne samo da nije dobio pomoć tumača ili prevoditelja, nego nije dobio ni informacije o svojim pravima kao tražitelj azila, među ostalim o postupcima koje je potrebno pokrenuti. Stoga Sud ne može zaključiti da su bugarska nadležna tijela u ovom predmetu ispunila svoju obvezu suradnje neophodnu u postupcima zaštite.

133. Isto tako, podnositelj zahtjeva nije imao pristup odvjetniku ili predstavniku ovlaštenih organizacija koji su mu mogli pomoći da procijeni ima li s obzirom na svoju situaciju pravo na međunarodnu zaštitu. Iz dokaza priloženih spisu također proizlazi da se nije stupilo u kontakt ni s pučkim pravobraniteljem Republike radi provedbe nadzora vraćanja stranaca u ovom predmetu, protivno onome što je u tom pogledu propisano zakonskom odredbom (stavci 50 i 54 ove presude). Sud usto primjećuje dodatne propuste u provedbi domaćih postupaka; riječ je osobito o sastavljanju dviju verzija

izjave o informacijama u vezi s pravima podnositelja zahtjeva (stavci 31, 33 i 46 ove presude), zatim kasnom donošenju rješenja o smještanju u centar u Ljubimecu i slanju elektroničkim putem u centar u trenutku kad je podnositelj zahtjeva već bio na putu prema granici. Vlada ne objašnjava zašto se u rješenju navodi da ga je podnositelj zahtjeva odbio potpisati iako se čini, suprotno danim objašnjenjima, da podnositelj zahtjeva fizički nije mogao biti obaviješten o tom dokumentu (stavak 46 ove presude). Iz tih propusta Sud može zaključiti da je podnositelj zahtjeva vraćen velikom žurbom, uz kršenje pravila domaćeg prava. Ta brzina i nepoštovanje internih postupaka, kojima je cilj pružiti zaštitu od brzog vraćanja bez mogućnosti ispitivanja okolnosti pojedinog slučaja, onemogućili su podnositelju zahtjeva procjenu rizika kojem bi bio izložen u slučaju povratka.

134. Isto tako, Sud navodi, kad je riječ o žalbi protiv rješenja o vraćanju na granicu, da je to rješenje provedeno odmah, pri čemu podnositelj zahtjeva nije dobio mogućnost razumjeti njezin sadržaj i nije mu pružena mogućnost predviđena domaćim pravom da od suda zatraži obustavu njezine provedbe (stavak 56 ove presude). Nadalje, zbog žurbe kojom je provedena mjera vraćanja, to jest u razdoblju od 24 sata nakon uhićenja podnositelja zahtjeva na bugarsko-rumunjskoj granici, postojeća pravna sredstva postala su praktično neučinkovita, i stoga nedostupna (vidi, *mutatis mutandis*, *De Souza Ribeiro protiv Francuske* ([VV], br. 22689/07, stavak 95., EHCR 2012.

135. Prema tome, podnositelj zahtjeva vraćen je u Tursku, svoju zemlju podrijetla iz koje je pobjegao, bez prethodnog ispitivanja rizika kojima je bio izložen s obzirom na članak 3. Konvencije i njegova zahtjeva za međunarodnu zaštitu (*M. A. i drugi protiv Litve*, prethodno navedeno, stavak 114.; vidi i, *mutatis mutandis*, *Hirsi Jamaa i drugi*, prethodno navedeno, stavak 147., ECHR 2012, *Amerkhanov*, prethodno navedeno, stavak 57., i *Batyrkhairov protiv Turske*, br. 69929/12, stavak 50., 5. lipnja 2018.).

c) Zaključak

136. S obzirom na prethodno navedeno, Sud smatra da se propust da se upotrijebe ti postupci ne može pripisati podnositelju zahtjeva, suprotno onomu što navodi Vlada u svojem prigovoru o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava (stavci 89 – 90 ove presude). Stoga se taj prigovor može odbiti.

137. Sud zaključuje da, iako je podnositelj zahtjeva izrazio svoj strah u vezi sa zlostavljanjem kojem bi mogao biti podvrgnut u slučaju povratka u Tursku, bugarska nadležna tijela nisu razmotrila njegov zahtjev za međunarodnu zaštitu. Prema tome smatra da je došlo do povrede članka 3. i članka 13. Konvencije.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. KONVENCIJE I ČLANKA 4. PROTOKOLA BR. 4., SAMOSTALNO I U VEZI S ČLANKOM 13. KONVENCIJE

138. Podnositelj zahtjeva usto tvrdi da su ga bugarska nadležna tijela, osim što su nisu razmotrila njegov zahtjev za međunarodnu zaštitu, također izložila riziku očitog uskraćivanja sudske zaštite, protivno članku 6. Također tvrdi, s obzirom na to da njegov slučaj nije ispitan na pojedinačnoj osnovi, da se iz toga može zaključiti da je bio predmetom, s ostalih šestoro putnika turskog državljanstva, kolektivnog protjerivanja, protivno članku 4. Protokola br. 4. Dodaje da mu bugarsko pravo nije pružalo primjereno i pristupačno pravno sredstvo koje bi mu omogućilo da iznese svoje tvrdnje nadležnim tijelima, što smatra povredom članka 13. Konvencije.

139. S obzirom na svoje zaključke na temelju članka 3. i članka 13. Konvencije (stavci 117 – 137 ove presude), Sud smatra da se, u okolnostima ovog predmeta, ne postavlja nijedno zasebno pitanje u vezi s prigovorima na temelju članka 6. Konvencije i članka 4. Protokola br. 4., samostalno i/ili u vezi s člankom 13. Stoga nije potrebno ispitati dopuštenost i osnovanost tih prigovora.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

140. Članak 41. Konvencije propisuje:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će prema potrebi dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

141. Podnositelj zahtjeva potražuje 25.000,00 eura (EUR) na ime nematerijalne štete koju smatra da je pretrpio.

142. Vlada smatra da je taj zahtjev pretjeran i neopravdan.

143. Sud primjećuje da je u ovom predmetu zaključio da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva zaštićenih člancima 3. i 13. Konvencije zbog izostanka ispitivanja njegove osobne situacije s obzirom na međunarodnu zaštitu i njegovo vraćanje u Tursku. Sud je uvjeren da je zbog utvrđenih povreda Konvencije podnositelj zahtjeva pretrpio znatnu nematerijalnu štetu. Međutim, smatra da je zatraženi iznos pretjeran.

144. Odlučujući na pravičnoj osnovi, Sud podnositelju zahtjeva dodjeljuje 15.000,00 EUR (petnaest tisuća eura) na ime nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi mogli biti obračunani.

B. Troškovi i izdatci

145. Podnositelj zahtjeva nije podnio zahtjev u pogledu troškova i izdataka. Stoga Sud smatra da mu nije potrebno dodijeliti iznos za troškove i izdatke.

C. Zatezne kamate

146. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Spaja* s pitanjem osnovanosti prigovor o neiscrpljivanju domaćih pravnih sredstava koji je podnijela Vlada u vezi s prigovorima na temelju članka 3. i članka 13. Konvencije i *odbija ga*.
2. *Utvrđuje* da su prigovori na temelju članka 3. i članka 13. Konvencije dopušteni.
3. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 3. i članka 13. Konvencije.
4. *Presuđuje* da nije potrebno razmotriti dopuštenost i osnovanost prigovora na temelju članka 6. i članka 4. Protokola br. 4. uz Konvenciju, samostalno i u vezi s člankom 13. Konvencije.
5. *Presuđuje*
 - a) da tužena država treba u roku od tri mjeseca od datuma na koji presuda postaje konačnom u skladu s člankom 44., stavkom 2. Konvencije podnositelju zahtjeva isplatiti 15.000,00 EUR (petnaest tisuća eura) na ime nematerijalne štete, uvećano za iznos poreza koji bi mogao biti zaračunan podnositelju zahtjeva, koje je potrebno preračunati u bugarske leve, prema tečaju važećem na datum isplate
 - b) te da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja na gore navedeni iznos plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda.
6. *Odbija* preostali dio zahtjeva za pravičnom naknadom.

PRESUDA D protiv BUGARSKE

Sastavljeno na francuskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku
20. srpnja 2021. u skladu s pravilom 77., stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

(potpis_p_2)

Andrea Tamietti
Tajnik

Tim Eicke
Predsjednik